24րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6626 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1907 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՌԱՄԱԶԱՆ 1325 5 Novembre 1907 24me année № 6626

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	80 Ղ.ռ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	45 »
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	108 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	25 Ֆրք.
» » » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	20 »

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره كين بوياجيان
درعليه غلطه

"ARÉVELK"
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ

ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԱՂ. ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ա.

Ի՞նչ եղած է ցարդ

Ներկայ խորագիրս կը հարկադրէ զիս բաւական երկար ժամանակամիջոց մը յետադարձ ըլլալ, նախ գիտնալու համար թէ մեր Թաղային Նախակրթարանաց և հետեւապէս միջավայրին մէջ ի՛նչպէս մուտ գտաւ ասեղնագործութեան արուեստը։ Ուստի՝ կը սկսիմ այն նախաձեռնութենէն զոր ունեցաւ Նուբեան Յովհաննէս էֆ. 1887ին, ճիշդ քսան տարի առաջ, խորհելով Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ Արուեստանոցի մը հաստատումը։ Յիշեալը Բերայի Թաղ. Խորհուրդին և Նարեկեան վարժարանի Հոգաբարձութեան միանգամայն ատենապետ, իրեն աջակից կ'ունենայ անդամներէն Վահմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան որ յղացուած ծրագրին և անոր յաջողութեանը մեծապէս կը սատարէ։

Արուեստագիտական վարժարանի ներքին կանոնագիրը կը պատրաստուի օժանդակութեամբ Արիստակէս էֆ. Պոյաճեանի որ այն ատեն Նարեկեան վարժարանի մէջ մաթեմաթիքի և երկրաչափութեան ուսուցիչ էր։ Յետ օրոյ, արուեստագիտական ճիւղերու մշակութիւնը յանձնել կը խորհին ճեւագէտ Մ. Գալէնտէրի՝ որ կարգ մը զանազան ձեռական աշխատութեանց մեքենաներ բերել կուտայ Եւրոպայէ։ Սակայն Նուբեան էֆէնտի այդ աշխատութեանց ճիւղերը մեքենականէն նախապատիւ համարելով, փոխանակ Գալէնտէրի, գործը կը յանձնուի Տիկին Մաքրուհի Մերասեէտիի։ Հոս հարկ կը զգամ ասանդարար ձեռք բերած նօթագրութիւնս ընելու, թէ Տիկ. Մերասեէտի հազիւ քերական մը հեգելու կարող և ոչ ալ այնքան լաւ պռօշօք, առանձնած էր նախ Գառը-Գիւղի Արամեան վարժարանի խնամակալութիւնը, իրեն ժամանակակից ասեղնագործութեան ուսուցչուհի ունենալով Օր. Տէր Գէորգեանը, ինչ որ գործին մըղում կուտայ հոն։ Բայց այս կինը հակառակ իր արուեստական և մտաւորական անձեռնհասութեան, իր առաջնորդած գործերուն մէջ այն տեսակ ճաշակ մը կը դնէր, որ նոյն իսկ Եւրոպայէ եկած ճերմակեղէն ո և է կանացի հանդերձանք չէին կրնար մրցիլ իր արտադրութեանց հետ։ Հետեւապէս, միայն ճերմակ ասեղնագործութեան և կար ու ձեւի դասերու իր ուսուցչութիւնը կը վարձատրուի 15 ոսկի ամսաթոշակով, որ յետոյ գործին յառաջդիմութեան համեմատ կը բարձրանայ մինչեւ 22 ոսկիի։ Իր պաշտօնակիցները կ'ըլլան Տիկին Պլանչ (գաղղիացի) ձեւագիտութեան համար և Օր. Եւփիմէ Օսեան՝ իբր ուսմանց տեսչուհի, որոնք 4—5 տարի կը շարունակեն մեր նիւթը կազմող արուեստին մշակութեան երախայրիքը տալով. Իրենց հասուցած սանուհիներն են Օրիորդք Միրաքեան (որոնք յետոյ Մանչէսթր ուղեւորեցան ու հոն ձեռարուեստի atelier մը հաստատելով ամուսնացան) և Օրիորդ Ռօզանէ Փափազեան (որ Տիկին Մերասեէտիի գործակիցն ալ եղած է), Աղաւնի Իւթէջեան (Տիկին Նիկողոսեան), Ալիսէն Գոգմաճեան, Վիրգինէ Տօլապճեան, Զարուհի Սէքեան, (այժմ Տիկին Ա. Պոյաճեան) Աղաւնի Սինէմեան, Ա. Խոտորճեան, Վալանթին Պէլթան (Գաղղիացի), Արաքսի Ալթունեան ևայլն։

Քանի մը տարուան ընթացքէ ետք, Արիստակէս էֆ. Պոյաճեան Օրթագիւղի Հռիփսիմեանց վարժարանին Տեսչութիւնը ստանձնելով, պաշտօնի կը կոչէ Տիկին Անժէլինը՝ ճերմակ կարի համար և Օր. Վալանթին Պէլթանը ասեղնագործութեան համար։ Այս տիկինը մէկ տարի պաշտօնավարելէ ետք կը մեկնի Մարսիլիա՝ իր արուեստով գործ մը ընելու, ուրկէ վերջ աշակերտուհիները շարունակելով գործը, Օրթագիւղի մէջ ալ կը կազմուի ձեռարուեստագիտացող աղջիկներու խմբակ մը, Օրիորդք Արաքսի Եավրուեան, Նուարդ Նեմցէ, Լուծինէ Կարապետեան, Սիրանոյշ Սէֆիլեան, Մարի Ալթունեան, Թագուհի Փափազեան, Արուսեակ Պէրպէրեան, Բերկրուհի Աղուորիկեան։

Ըստ որում այս կերպով ասեղնագործութեան ճիւղին մէջ մարզուած խմբակ մը գոյացած էր, Պոյաճեան էֆ. կը մտադրէ հոն բանալ արուեստանոց մը, գործը արդիւնաւորելու և շահ մը առաջ բերել համար Թաղային սնտուկին. սակայն ժամանակակից Թաղ. Խորհուրդը չկրնալ հայթայթելով գէթ 30 ոսկւոյ դրամագլուխ մը, մտադրութիւնը անգործադրելի կը մնայ և յիշեալ ձեռնհաս օրիորդները կը ցրուին, որոնցմէ շատեր իրենց ստացած արուեստին շնորհիւ ապրուստնին ճարելու միջոցներուն կը ձեռնարկեն։

Մինչդեռ Օրթագիւղի մէջ այս արուեստագիտուհիները կը պատրաստուէին ու կը մարզուէին, միւս կողմէ Տիկին Անիկ Համամճեան իր ատենապետութեան ներքեւ Տիկնանց Խնամակալութիւն մը կը կազմէր և կը ստանձնէր Սկիւտար Ս. Խաչ վարժարանին ձեռարուեստի հոգը Օրիորդ Ռօզանէ Փափազեանի հետ, որ երեք տարուան մէջ կը հասցնէ Սկիւտարի մէջ ձեռարուեստի կարող աղջիկներու առաջին խմբակը՝ որոնք են՝ Օրիորդք՝ Ֆորթիւնէ Խաչատուրեան, Վերժին Գէորգեան, Հայկուհի Փափազեան (Տիկին Վարդանեան) Լուծինէ Դերձակեան ևն.։ Սակայն յետոյ կը մեկնի Լոնտոն, իր արուեստը գործադրելու հոն։

Այս առթիւ Տիկին Համամճեան չուզելով թափուր ձգել Օր. Ռօզանէի աթոռը, պաշտօնի կը կոչէ Օր. Ֆորթիւնէ Խաչատուրեանը, որուն այս ճիւղին մէջ ունեցած գործունէութեան շրջանը կը սկսի գրեթէ տասը տարիէ ի վեր, Սկիւտարի երկրորդ խմբակը պատրաստելով, որք են Օրիորդք՝ Վիքթոր Ցակոբեան, (այժմ ամուսնացած), Անիկ Պիւզիւքեան, Բերկրուհի Սէֆէֆեան, Անժել Սէֆէֆեան, Արաքսի Գալֆաեան, Լուծինէ (այժմ ամուսնացած) և Սօֆի Տէր Վարդանեան, Վերժին Շահմէրտեան, Մաթիլտ Յովհաննէսեան (այժմ ի Բարիզ)։ Գրեթէ եօթը տարի առաջ Բերայի արուեստանոցին բացման խնդիրը նորէն կ'արծարծուի։ Անշուշտ, նիւթ միա՛յն ասեղնագործութիւն ըլլալով, անկից առաջ յիշեալ Հոգաբարձութիւնը Տիկին Մատակեանի յանձնուած ըլլալու պարագան զանց պիտի առնեմ յիշել. ուստի՝ կ'անդրադառնամ այդ ժամանակամիջոցէն ետք նոյն Հոգաբարձութեան նկատմամբ ձեռք առնուած միջոցներուն։ Արուեստանոցի վերեւ յիշուած սանուհիներէն Տիկին Աղաւնի Նիկողոսեան, Օր. Ալիսէն Գոգմաճեան և Օր. Վիրգինէ Տօլապճեան գործի կը ձեռնարկեն և երկու երեք տարուան աշխատութենէ մը ետք՝ Թաղ. Խորհուրդին իրենց հետ ունեցած անհամաձայնութեան մը հետեւանօք կը թողուն զայն և Տիկին Նիկողոսեան իր տունը տրամադրելի կ'ընէ իր ընկերուհիներուն՝ աշխատանոցի մը վերածելու համար, բնականաբար նախապէս պատրաստած աշակերտուհիներէն մաս մը հաւաքելով. Թէ ո՛ր աստիճան յաջողութիւն կը գտնէ իր նոր ձեռնարկին մէջ, այդ չեմ կարող գիտնալ։

Գրեթէ երկու տարի առաջ Բերայի Թաղ. Խորհուրդը կը խորհի Հոգաբարձութեան վարչութիւնը առաջարկել Շալճեան-Թավշանճեան Տան, որուն անդամներէն մէկը գլխ կանչելով՝ կը խորհրդակցինք որդիւնաւոր կազմակերպութեան մը վրայ և կ'առաջարկէ ինձ ընդհ. վարչութիւնը։ Բայց, այդ միջոցին Շալճեան էֆ. բացակայ էր Պոլիսէն։ Թավշանճեան էֆ. Թաղ. Խորհուրդին կ'ըզգացնէ՝ Սելանիկէն քով գտնուած ծխավաճառի խանութին Արհեստանոցի իբր մուտքի դուռ վերածուելու պէտքը, և 1000 ոսկւոյ դրամագլուխի մը հայթայթումը (անշուշտ կալուածոց Հոգաբարձութենէն), որպէսզի նոյնչափ գումար մըն ալ իրենք յաւելցնելով, հաստատուն կռուանի մը վրայ և պատշաճ դիրքով մը սկսի գործը։ Հոս հարկ է ըսել թէ այս կարգի գործերու նկատմամբ առեւտրականներս տարբեր կը խորհին գործի մը սկզբնաւորութեան և յարատեւութեան համար, ինչ որ կը վրիպի ոչ-առեւտրական անհատներու հայեցակէտէն։ Ուստի՝ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ այս խնդրանքներու գործադրութիւնը անկարելի նկատուելով, կը մնայ երեսի վրայ, և օրուան թերթերու միջոցաւ կոչ մը կ'ուղղուի փափաքողներուն, որու կը պատասխանեն զանազան անձերու կողմէ դիմումներ։ Հանգուցեալ Մ. Գալէնտէր խնդիրը լըրջօրէն ձեռք կ'առնէ և ասեղնագործութեան ճիւղին մշակութեանը համար աջակցութիւնս կը խնդրէ զոր կը խոստանամ, պայմանաւ որ նախ՝ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ մատուցուած ծրագրին մէջ ինչ ինչ փոփոխութիւններ ներմուծուին և գործնականի վերածուին և յետոյ իրենք պէտք եղած դրամագլուխը յաւելցնելով, մենք միայն գործող մարմին մը կազմենք՝ պէտք եղած օժանդակութիւններով։ Այս ծրագիրը որ Գալէնտէրի կողմէ կը մատուցուի, ընդունելի չի յարմարիր Թաղ. Խորհուրդին հայեցակէտին։

Նոյն ատեն՝ արուեստապէս անկարող անձ մը, շողշողուն խոստումներով կը մտնէ գործին մէջ և Արհեստանոցի ընդհանուր վարչութիւնը կըստանձնէ, իր բաղձանքին համեմատ. սակայն պէտք եղածին չափ յաջողութիւն չգտնելով կը փորձէ օրուան թերթերու մէջ կարող գրիչներէ ոմանց ձեռօք խնդրել Բերայի բարձր դասու Տիկնանց Խնամակալութիւն մը կազմուիլը։ Ահա այս վիճակին մէջ մնացած է այժմ Բերայի Արհեստանոցին գործը։

ԳՐԻԳՈՐ Կ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
(Ասեղնագործ-Դծագրիչ)

ԱՄԵՆՈՒՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ջրաբուժութեան ատեն անհրաժեշտ է զգուշաւորութիւնը։ Կանոնաւորութեամբ գործադրուած ջրաբուժումը կը զօրացնէ թէեւ մարմինը, բայց ջուրին անկանոն կիրարկումը ընդհակառակը կը վնասէ մարմնոյն։ Հետեւաբար բոյժի (fièv.) սկզբնաւորութեան ատեն ուշադրութիւն ընելու է, տակաւ առ տակաւ, փոխել բարեխառնութեան աստիճանը։ Այս պարագային մէջ ալ միտք առջեւ ունենալու է փորձառութեան սահմանած այն հնաւանդ օրէնքը թէ կենդանավարութեան եղանակին յանկարծական փոփոխումը վնասակար է առողջութեան։ Մարդ կենդանավարութեան մէջ իրեն սովորութիւն ըրած մէկ եղանակը փոխած ատեն չա՛տ յամրաբար մէկէն միւսին անցնելու է։

ՍԱՌԱ ՊԵՌՆԱՌ

(ՔՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԸ)

Սառա Պերնառի յիշատակները զորս այնքան յաջողապէս թարգմանեց երիտասարդ ընկերս ու պաշտօնակիցս՝ Զարեհ Նեմցէ,—որ Արեւելքի Թերթօններուն յաջորդական գեղեցիկ թարգմանութիւններովը կը շարունակէ բարեյիշատակ Կ. Ս. Իւթիւճեանի ժառանգ թողած գրչի աշխատութիւնը,—առիթ տուած էր դրասէր ու թատերասէր օրիորդի մը, սա երկտողը ուղղելու ինծի Գատըգիւղէն.—

«Եթէ չեմ սխալիր, ատենօք դուք ալ գացած տեսակցած էք «Արեւելք»ի խմբագրութեան կողմէ՝ Ֆրանսացի մեծ դերասանուհւոյն հետ. չարժե՞ր որ ըրէք այդ գեղարուեստական յիշատակները. քանի տարի մը անցած է անկէ ի վեր. տղայ էի երբ կարդացի դպրոցին մէջ։ Եւ քանի որ առջի օրը պատրաստակամութիւն կը յայտնէիք Խմբագրութեանդ ուղղուած հարցումներուն ու յայտնուած փափաքներուն գոհացում տալու, ահա՛ առիթը կը ներկայացնեմ ձեզի»։

Շիտակը պիտի վարանէի գոհացում տալու այսքան ազնիւ առաջարկի մը, եթէ՝ նախ աղջկան մը կողմէ ուղղուած չըլլար,—ինչ որ galanterieի դէմ պիտի նկատուէր,— և յետոյ եթէ չգիտնայի որ Նոր սերունդին մէջ, 20-25 տարեկան ընթերցողներ ունինք այսօր, որոնք կարդացած չըլլան ու հետաքրքրուին թերեւս։

1886ի՞ն էր թէ 1887ի ձմեռը, որոշ չեմ յիշեր։ Թատերական saisonը իր ամէնէն փայլուն շրջանին մէջ էր ի Բերա. Քօըլէն եղբայրները,— որոնց կրտսերը, այն հեգնոտ ու ծաղրող սիրուն Պրանացին հիւանդանոց ինկած է,—Տիկին Ժիւտիք, և ուրիշներ, որոնց պիտի յաջորդէր ի վերջոյ աննման Անթուանը, իր իրապաշտ խաղացանկովը,— երբ յանկարծ ծանուցուեցաւ թէ Սառա Պերնառը Պոլիս կուգայ կոր։ Եւ Սառա Պերնառ եկաւ։ Մեր Նոր Թատրոնը կանգուն էր այդ թուականին, չքեղ ու հոյակապ, հիմակուան Սպլանտիտին տեղը։ Եւ անոր վարչութիւնը, զուտ ֆրանսական, Պլօտիւսի թատերախումբը և թատերապետ Պ. Սալա (որ մեռաւ անցեալ ձմեռ) հիմակուան յոյն վարիչներէն աւելի կիրթ և աւելի միջազգային քաղաքավարութեան գաղափարներով օգտուած,—անընդհատ տոմս կը ղրկէին Արեւելքին, քիչ մըն ալ réclameի համար անշուշտ։ Բարիզեան մեծ դերասանուհիին այցին առթիւ գիները անսովոր կերպով բարձրացած էին։ Թիկնաթոռ 25 ֆր., օթեակները՝ 100 ֆր. և աւելի՝ վեր։ Ու տոմսերը prime կ'ընէին։ Հարուստ հայ ընտանիք մը ճանչցայ այդ թուականին որ 10 ոսկիի գնած էր պէնեւուարի օթեակ մը, առաջին երեկոյթին համար։

Օ՜հ, այդ առաջին երեկոյթը։ Դիւթական բան մըն էր կարծես, գեղարուեստական ցնորք մը։ Բարիզցիները այնքան չէին ազդուեր թերեւս, վարժուած ըլլալով, բայց Պոլսեցիներուս համար աներեւակայելին իրականացումն էր, մէկ վայրկեանի մէջ։ Գիներուն տարապայման սղութիւնը մտածել կուտար մեզի թէ այս անգամ պիտի զրկուէինք մեր 63րդ թիւ թաւշապատ թիկնաթոռէն,— մանաւանդ որ Սառա Պերնառ ծանուցումի պէտք չունէր և իր անունին համբաւը կը բաւէր իրեն աշխարհի ամէն կողմը, ուր որ ոտք կոխէր։ Մեր այդ 63րդ թիկնաթոռը, կ'արժէ յիշել, պահ մը անմահացուց Թովմաս Թէրզեան իր գեղարուեստական հոխ compte-renduներովը, ու պաշտօնութիւններովը զորս «63ՐԴ ԹԻԿՆԱԹՈՌ» կըստորագրէր։ Ամէն կողմէ հարցումները կը տեղային թէ «Ո՞վ է»։ Աղէքս. Փանոսեան ալ իր բաժինը ունեցաւ այդ թիկնաթոռէն, երբեմն թատերական ռամանտար—համարատուութիւններով։ Ես ինչս թատերական քրոնիկի նախափորձերս կատարեցի այդ պատմական դարձած Ֆօթէօյէն։ Բայց քանի մը ընկեր սկսած էինք, այդ օրերուն մէջ, փոքրիկ խնայողութիւններ ընել, առաջին ներկայացման համար 25 ֆր. պատրաստելու համար, երբ ներկայացման օրուան առաւօտուն, թատրոնին կնիքով կնքուած պահարան մը հասաւ Նորատունկեան Խանը։ Ուրախութիւններս չափ չունէր։ Հինգ ներկայացման համար հինգ հրաւիրատոմս, մինչեւ 63րդ թիկնաթոռը Արեւելքի համար, 5 կապոյտ տոմսերով ու գեղարուեստ նամակ մը, թատերախաղերուն յայտագիրովը՝ և Սառա Պերնառի լուսանկարովը, զոր առաջին անգամ կը տեսնէինք։ Բայց վէճը սկսաւ իսկոյն մեր խմբագրական մարմինին մէջ։ Ինչպէ՞ս պիտի բաժնէինք այդ տոմսերը։ Առաջին ու վերջին երեկոյթներն ինծի սահմանուեցան. Երկու ներկայացում ալ ուրիշ խմբագիրներու և մէկ հատն ալ Հրանդ Ասատուրը խլեց, կարծեմ, իբրեւ աշխատակից ու բարեկամ (ա՛յդ թուականին) թէեւ առիւծի բաժինը չէր որուն էր տիրանար և իրեն բաժին ինկաւ Ժօրժ Օնէի Դարբնոցապետը։

Առաջին ներկայացման համար որոշուած խաղն էր La dame aux Camélias, Սառային cheval de bataille։ Տիւմա Որդիի հոգեցունց վէպը զոր դոց գիտէինք գրեթէ, վասն զի դպրոցէն սկսած էինք կարդալ. Հրաչեայ ու Սիրանոյշ ատենօք ներկայացուցած էին այս թատերախաղին թարգմանութիւնը մէյ մէկ անգամ, բայց առաջինին տարիքը չա՛տ փոքր էր դեռ՝ բարիզեան պչրուհին մարմնացնելու համար, ու երկրորդն ալ մարմնապէս գէր ու թիկնեղ էր։ Յետոյ, հայերէնը չէր կրցած ֆրանսերէն բնագրին տպաւորութիւնը թողուլ։ Մեր դերասաններուն մէջ Արման Տիւվալ չի կար,—Աղամճեան Կովկաս գտնուելով այդ թուականին. ու մինակ ողբացեալ Սիսակը սքանչելապէս կատարած էր Արման Տիւվալի ծեր ու խստաբարոյ հօր դերը։

Յուզում ու ծիւնալից գիշեր մըն էր, երբ բալթօնիս թողլով Նոր Թատրոնի vestiaireին, մտանք սրահ։ Դուռը, դեռապակներն ու կառքերը իրարու կը յաջորդէին և օթեակներուն մէջ կանուխ շքեղ արդուզարդեր, ուսամերկ կուրծքեր՝ ադամանդազարդ, նորոյթ coiffureներ ու նրբաճաշակ և սպիտակ շրջազգեստներ կը զարդէին օթեակները, որոնց թաւշապատ եզերքին վրայ գամելիայի փունջեր կ'երեւային։

Եւ. ժամ ճիշդ 9ին, երբ կը սպասէինք Պ. Թօնիի խումբին նուագածութեանը և աւանդական զանգակին որ պիտի ազդարարէր վարագոյրին բացուիլը, խոր լռութեան մէջ երեք չոր հարուածներ իջեցուեցան թատերաբեմին խորը, տախտակամածին վրայ ու վարագոյրը բացուեցաւ։ Ո՛չ միւզիք կար ո՛չ ալ souffleurի սովորական կիսաբոլորակը։

Ու Դամէլիազարդ Տիկինը սկսաւ։ Այսօրուան պէս միտքս է. երբ գեղեցկադէմ աղջիկ մը բեմ եկաւ, ծափեր սկսան, բայց անմիջապէս յետոյ «սը՛ս» սուլիւն մը։ Սխալում կար հանդիսականներուն մէկ մասին կողմէ որոնք Սառա Պերնառը կարծած էին. մինչդեռ խաղին ծանօթները գիտէին թէ Մարկրիթ Կոթիէ հագուած վիճակի մէջ չէ որ պիտի բեմ գար։ Սառա Պերնառ եկաւ քիչ ետքը, քովնտի դռնէ մը, ճերմակ պլուզ մը ու կապոյտ շրջազգեստ մը հագած, տնական négligéով, գունատ, դալկահար, հազալով, թաշկինակին վրայ արիւն թքնելով։ Պոլիսէն և Սկիւտարէն եկած հանդիսականներ տեսայ շուրջս որոնք յուսախաբութիւն կրեր էին. «Ա՛ս է եղեր մեծ դերասանուհի ըսուածը»։ այդ միամիտ մարդիկը կ'ակնկալէին տեսնել դիցուհի, կարմիր այտերով ու ոսկեհիւս հագուստներով կին մը... տեսակ մը Բէլքըզ կամ Սմայիս։

Չէք սպասեր անշուշտ որ Գամելիազարդ Տիկինին նման հանրածանօթ վէպի մը նիւթը պատմեմ, որ remplissage պիտի ըլլար. մինակ, կ'արժէ այս հին տպաւորութեանց շարքին մէջ՝ նորոգել թատերախաղին ա՛յն կէտերը, որոնք ամէնէն աւելի յուզեցին հանդիսականները։ Առաջին տեսարանը, գիտէք, Մարկրիթի ու Արմանի սիրային յարաբերութեան սկզբնաւորութիւնն է, որ նորօրինակ ցնցումով մը կը համակէ այդ դալկահար ու թոքախտաւոր աղջիկը երբ առաջին անգամ կը հանդիպի մարդու մը որ զինքը կը սիրէ՝ կարեկցութեամբ խառն զգացումով մը, առանց ո՛ր և է հոյլի, առանց հարստութիւնը դնելու իր տարփուհիին ոտքը։ Ո՛չ նուազ գեղեցիկ է այն տեսարանը, երկրորդ արարուածին մէջ. ուր գիւղի տուն մը գացած հաստատուած են երկուքը, և բարիզեան ցոփութեանց մէջ հիւծած, յափրացած այդ կինը՝ կը փորձէ հովուերգական կեանք մը անցունել իր սիրած երիտասարդին հետ։ Բայց նիւթական դժուարութիւններ կը ցցուին իր դէմ. և ահա՛ կը ներկայանայ Արման Տիւվալի հայրը, ցից հասակով ծերունի մը, պարկեշտ ու պատուաւոր մարդու կերպարանքով, որ անկեղծ և յուզուած շեշտերով կը խնդրէ Մարկրիթ Կոթիէէն ձգել իր զաւկին օձիքը՝ խնայելու համար անոր քրոջը, անբիծ աղջիկ մը որ տանը մնալու պիտի դատապարտուի, եթէ իր եղբայրը շարունակէ իր այս աղօրէն կենակցութիւնը։ Մարկրիթ կը խոստանայ բաժնուիլ և Պ. Տիւվալ կը մեկնի՝ քիչ առաջ իր արհամարհած կնոջ ձեռքը համբուրելով։ Ու Սառա Պերնառ կը նստի գրել իր հրաժեշտի նամակը, Արմանին ուղղուած, ջղոտ, դողահար մատներով, խեղդուած հեծկլտուքներով և թաշկինակը խածնելով։ Բաժանումը վճռական ընելու համար՝ «Երբ այս տողերս կարդաս, — կը գրէ Մարկրիթ, — ես ուրիշի մը գիրկին մէջ եղած պիտի ըլլամ»։ Արցունքի երկու կաթիլներ կը սահին իր գունատ այտերէն պահարանին վրայ, երբ կը դոցէ զայն։ Այս նամակին տեսարանը ամէնէն կենդանի ու ցնցող դերերէն մէկն է, որուն մէջ Սառա Պերնառին չէ՛ կըրցած հաւասարիլ ո՛չ մէկ դերասանուհի, ո՛չ իսկ Տիկին Ռէժան, կամ Էլէօնօրա Տուզէ։

Խորազդեցիկ է նաեւ չորրորդ արարուածին այն տեսարանը, ուր Մարկրիթ Կոթիէ՝ իր առջի ցոփ կեանքին վերադարձած ակամայ, հարուստ խաղամոլներէ ու սիրահարներէ շրջապատուած, դէմ առ դէմ կը գտնուի մէկէն ի մէկ Արման Տիւվալի հետ, որ կէս ժամուան վայելքէ մը ետք, անոր երեսին կը նետէ քանի մը հազար ֆրանքի պանքնոթ, իբրեւ վարձատրութիւն իր շռայլած հաճոյքներուն։ Սառա կը գունատի, կը դեղնի, ու նուաղում մը կ'ունենայ, մինչ ներկաները դուրս կը հանեն Արմանը։ Այս տեսարանը յուզիչ է անոր համար նաեւ, որ ներկայ է Օլիմբիան՝ Արմանի նոր տարփուհին՝ մրցակցուհին Մարկրիթի, խնդամոլ աղջիկ մը, որ լիրբ քահքահ մը կ'արձակէ։

Վերջին արարուածը կը պատկերացնէ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԺԱՔ ՊՐԻԵՆ

ԴՐԱՄ ԵՒ ՍԷՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ՖՕՆ-ՔՈՒՎԷՐԹԻ ՋԱՂԱՑՔԸ

Է.

Լիւսիէն բուռն շեշտով մը ըսաւ.

— Բայց այսօրուան չսպասեցիր՝ մոռնալու համար թէ իմ ազգականս էիր, և ոչ ալ ինքզինքդ նեղեցիր՝ ամէնէն ծանր նախատինքը ուղղելու ինծի։

Լիւսիէն անքուն գիշեր մը անցուցած էր, բոլորովին կորանցուցած իրաց գիտակցութիւնը։ Երեք օրէ ի վեր ատելութեան զգացումներ կը տածէր իր քուզինին նկատմամբ, և վրէժխնդրութեան տարօրինակ ծրագիրներու վրայ կ'որոճար։ Միլոսի յայտնութիւնները կաթիլ մը ջուրի դերը խաղցած էին, որ կրնայ անօթը մը յորդումին պատճառ ըլլալ։ Լիւսիէնի քունը չէր տարած։ Ալպէր պիտի ամուսնանար Մարթի հետ։ Իր քուզինը, ի մէջ այլոց, այդ լրբութիւնն ալ պիտի ընէր։ Հարստութեան, երջանկութեան, դրամի ու սիրոյ պիտի տիրանար ան, մինչ ինք՝ Լիւսիէն պիտի դատապարտուէր գաւառական քաղաքի մը մէջ անհամ կեանք մը անցընելու։ Իր ապագան պիտի ըլլար գիւղացիներ դարմանել, ցուրտ և անձրեւոտ օդերուն թափառիլ գիւղերուն մէջ՝ ապրուստ մը ճարելու համար։ Վիլֆրանշի մէջ խեղճուկրակ ու ողորմելի ապրուստ մը պիտի ունենար, զուարճութիւններէ և հանգստաւէտութենէ զուրկ, մինչ Ալպէր ու Մարթ հաճելի կեանք մը պիտի վայելէին Բարիզի, Նիսի ու Տօվիլի մէջ, վերջապէս այն ամէն տեղերը ուր զուարճութիւն կայ և ուր մարդ հաճոյք կը զգայ ապրելէն։

Բայց ինչ որ ամէնէն աւելի կը տառապեցնէր Ալպէրը, սա գաղափարն էր թէ Ալպէր պիտի վայելէր Մարթը, այն սքանչելի էակը՝ որուն չէր համարձակեր անգամ նոյն ինքն Լիւսիէն։ Սարսուռ մը ոտքէն մինչեւ գլուխը կը ցնցէր զինքը՝ երբ կը խորհէր թէ Ալպէրին կինը պիտի ըլլար այդ մանկամարդ աղջիկը։ Կը ջանար մտքէն վանել այդ պատկերը, ցնորքը, որ այնքան կը տառապեցնէր զինքը, բայց մտքէն չէր հեռանար յամառօրէն։ Ո՛չ միայն Ալպէր այն ընկերն էր՝ որուն նկատմամբ նախանձ ու արհամարհանք զգացած էր ամէն ատեն, այլեւ քուզինն մը՝ որ քոյրը լքած, իրենց ամէնէն քաղցր յոյսերը պատռած, իր աղւոր երազները ցնդեցուցած էր։ Միջակէն մըն էր ան, երջանիկ ու նախանձելի մրցակից։ Բայց հիմա շատ աւելի խոր ատելութիւն մը կը զգար իր քուզինին նկատմամբ։

— Ա՜հ, չէր կարծեր որ մարդ այս աստիճան կարենայ ատել։

Ալպէրի ու Մարթի ամուսնութիւնը արգիլելու համար՝ Լիւսիէն ինքզինքը կարող կը զգար ոճիր մը գործելու։ Միտքը շարչրած էր գիշերը, միջոց մը փնտռելու համար որ արգելք ըլլայ այդ ամուսնական ծրագրին։ Առաւօտ եղաւ, բայց բան մը չէր կրցած գտնել տակաւին։ Այնքան վրդոված էր որ տունէն խոյս տուաւ։ Բնազդաբար հետեւեցաւ այն ճամբուն, որ դէպ ի Մալկ իր քուզինին բնակարանը կ'առաջնորդէր։ Եւ առանց գիտնալու իր ըրածին ու ըսածին, Ալպէրը հարցուց։

Ալպէր չէր կրնար գիտնալ այն ճշմարիտ չարժառիթը, որմէ դրդուած կը գործէր Լիւսիէն, բայց ընդհուպ հասկցաւ որ զինքը գրգռելու եկած էր ան։ Ջանաց խուսափիլ Լիզի եղբօրը հետ վիճաբանութիւն մը ունենալէ։ Ուստի իր բովանդակ պաղարիւնութեան կոչում ըրաւ, անտարբերութեամբ զինուեցաւ և փորձեց Լիւսիէնն ալ հանդարտեցնել իր հանդարտիկ ձայնով, իր անվախ լեզուով ու դիրքով։

— Լիւսիէն, դարձեալ կը կրկնեմ թէ ինծի ու քեզի համար լաւ պիտի ըլլայ վերջացնել մեր խօսքը և բաժնուիլ իրարմէ։ Ես կը հեռանամ։ Ակներեւ է թէ կը ջանաս անհաճոյ խօսքեր ուղղել ինծի, ակնարկութիւններ կ'ընես այնպիսի դէպքերու, զորս իրաւունք չունիս քիչ մը առաջուան պէս որակելու։ Ես ալ քեզի չափ տառապած եմ այդ պատճառաւ, թէեւ բնաւ յանցաւոր չզգամ ինքզինքս։ Բայց եթէ կայ մէկը որուն պարտաւոր եմ բացատրութիւններ տալու այդ մասին, ո՛չ թէ դուն, այլ քու հայրդ է։ Ան միայն իրաւունք ունի բացատրութիւն խնդրելու ինէ։ Մնաց որ՝ պատրաստ եմ յարգանքով ու ակնածանքով խօսելու անոր հետ։ Բայց այդ բացատրութիւնները անոր միայն պիտի տամ. քեզի հետ վիճաբանութեան իսկ չպիտի մտնեմ։

Մինչ Ալպէր կը խօսէր, երիտասարդ բժիշկը բուռն անհամբերութիւն ցոյց կուտար։ Ան ինչ խօսքը վերջացուց, Լիւսիէն գոչեց.

— Հանդարտէ՛, վիճաբանելու, քեզ բացատրութիւններ պահանջելու համար չէ որ հոս եկած եմ, ինչպէս կ'ըսես։

— Ուրեմն ինչո՞ւ համար մինչեւ հոս գալու նեղութիւնը յանձն առած ես։

Լիւսիէն կակազմիր եղաւ կատաղութենէն ու բարկութենէն։

— Իմ արհամարհանքս ու քու ամօթդ երեսիդ զարնելու համար։

— Քու արհամարհանքդ։ Կը կարծես որ քու յարգանքիդ կարեւորութիւն կ'ընծայեմ։

Ալպէր ուսերը ցնցեց։

— Արհամարհանքդ ինծի ուղէ և յարգանքդ վերապահէ բարեկամներուդ, օրինակի համար Միլօսի։

— Քենէ աւելի կ'արժէ Միլօս, որովհետեւ մինչեւ հիմա չեմ իմացած որ իր սիրած աղջիկը լքած ըլլայ, աղքատ ըլլալու դժբախտութիւնը ունի և դրացիին հարուստ աղջիկը չի հետապնդեր։

— Թշուառական՛, խայտառա՛կ, գոչեց Ալպէր։

Այս անգամ ճիշդ նշան առած էր Լիւսիէն։ Սրտին ամէնէն զգայուն տեղէն վիրաւորուած էր Ալպէր։ Այն գարշելի զրպարտութիւնը, զոր Տիկին տը Բազօլի կողմէ մօրը իմաց տրուած էր, Լիւսիէն հիմա իր քուզինին երեսին կուտար։ Ի՞նչ պատասխանէր այդ բուռն թշնամանքին։ Քիչ մնաց որ ըսէր.

— Սուտ է. ճշմարիտ չէ ըսածդ։

Բայց այն բարկաճայթ բողոքը, որ տակաւին առջի օրը ինքնաբերաբար պիտի ելլէր բերնէն, այդ տառապալից շրթունքներուն վրայ մնաց։

Սակայն ո՛րքան բաներ անցած դարձած էին քսանչորս ժամէ ի վեր։ Լիւսիէն ըսաւ.

— Թշուառական կը կոչես զիս. հին սովորութեան մը համաձայն՝ կ'անարգես զիս։ Այո՛, Լիւսիէն գէշ տղայ մըն է, ցոփակեաց, ծոյլ և անօգուտ մէկը։ Երբեք մտքէդ անցուցա՞ծ ես թէ ո՛րքան կը տառապէի։ Ո՛չ, այնպէս չէ՞։ Ա՛հ, Լիւսիէնի պէս անզգամի մը տառապանքները որո՞ւն փոյթ։ Է՜հ, ուրեմն, լաւ գիտցիր որ քենէ աւելի կ'արժեմ։ Երբեք քու ըրածդ չպիտի յօժարէի ընել, ի՛նչ որ ալ ըլլար։

Թէեւ ամէն ինչ անպատասխան մնալ ընելու որոշում տուած էր, սակայն Ալպէր տակաւ իր անհամբերութիւնը կը կորսնցնէր։ Լիւսիէնի խօսքը ընդմիջեց իսկոյն.

— Անգամ մը ըսի քեզի թէ չեմ ուզեր վիճաբանիլ։ Գալով իմ արարքներուս, կրնաս ուզածիդ պէս գնահատել և ամօթալից չարժառիթներ վերագրել անոնց. հակառակը չպիտի ընեմ։

— Ուրեմն կը խոստովանիս թէ օրիորդ Պուասիէրը կը հետապնդես և արդէն իսկ յարաբերութիւն ունիս անոր հետ...

— Ազատ եմ ուզածս ընելու և բան մը չխոստովանելու...

— Անօգուտ է... Ամէն մարդ գիտէ։ Անոր հետ միասին տեսած են քեզ... Ձեր ժամադրութիւնները բռնած են։

(Շարունակելի)

Մարկրիթի մահամերձ վիճակը, աղքատիկ խուցի մը մերկ մահճակալին վրայ։ Պարտատէրները կուգան կ'երթան, ու դրամ կը պահանջեն։ Ա՜լ ոչինչ մնացած է ծախելու։ Հո՛ն է նաեւ Բրիւտանս, սենեկապանուհին որ այնչափ դրամ շահած է այդ կիսաշխարհիկ կնոջ երեսէն, ու հիմայ՝ վերջին խղճահարութեամբ մը եկեր է իր տիրուհիին աչքերը փակելու։ Մերունի Ն. կոմսն ալ, որ իր մեռած աղջկանը տեղ դրած էր Մարկրիթը, — որ շա՛տ կը նմանէր անոր, — կուգայ վերջին այց մը տալու և դրամական նուէր մը ընելու։ Էն վերջը, կարգը Արմանինն է, որ դողահար ու զղջահար՝ կուգայ Մարկրիթի բազուկներուն մէջ նետուիլ և ներում հայցել։

Վէպին մէջ, ինչպէս գիտէք, երբ Արման կը հասնի, Մարկրիթը մեռած կը գտնէ ու գերեզմանէն հանել կուտայ մարմինը. Թատերախաղին մէջ, իր վերջին շունչը կը փչէ Մարկրիթ՝ Արմանի գիրկերուն մէջ։ Ճշմարիտ մահ մը, ծիւրած, հալած թոքախտաւոր կնոջ, զոր բնականէն դժուար պիտի ըլլար զանազանել, ինչպէս վկայած են Եւրոպացի է՛ն նշանաւոր բժիշկները, արուեստագէտներն ու հոգեբանները։

Աւելորդ է ըսել թէ ի՛նչ որոտընդոստ ծափերու մէջ վերջացաւ ներկայացումը, ճշմարիտ արցունքներ խլելով հանդիսականներէն։ Sortieին, խումբ մը գլխաւոր երիտասարդներ, հաւանաբար Ֆրանսացի, Սառա Պէրնարի լանտոյին ձիերը քակեցին ու կառքը իրենք առին տարին մինչեւ Օթէլ Ռուայեալ, թաղթէ գունաւոր լապտերներ բռնած ձեռքերնին, ծաղիկներ սփռելով պատուհաններէն ներս ու viva!ներ արձակելով։

Վերջին երեկոյթը որուն ներկայ գտնուեցայ, Թօսքա էր, որուն յաջորդ օրը պիտի մեկնէր Սառա Պէրնառ։ Բայց նոյն օրուան առաւօտուն մղձաւանջի պէս բան մը դարձած էր ա՛լ ինծի համար, տիեզերահռչակ դերասանուհիին հետ երթալ քանի մը բառ փոխանակելու փափագը. մօտէն զինքը տեսնելու գաղափարը օրերէ ի վեր կը տանջէր միտքս։ Այս նպատակով, յատկապէս ֆրանսերէնի թարգմանած էի Սառա Պէրնարի վրայ գրուած բոլոր յօդուածները, նկարագրութիւնները և Արեւելքի թիւերն ալ ծրար մը ըրած, շունչս Բերա առի, Օթէլ Ռուայեալ։ Գիշեր էր. ժամը 8ին մօտ (Ռ. Ե.)։ Սպասաւորներուն պետը շատ հաշտ աչքով չի նայեցաւ ինծի, թեւիս տակ ծրար մը տեսնելով, ու կարծելով թէ commissionnaire մըն եմ, որոնցմէ օրական 20—30 հոգի կուգային հարուստ դերասանուհիին գլուխը ցաւցնելու և արեւելեան ապրանքի նմոյշներ ներկայացնելու։ Հարկ եղաւ որ օրագրողի քարթս ներկայացնեմ. ու վեր առաջնորդուեցայ։ Մինչեւ այդ թուականը, իբրեւ խմբագիր, Պատրիարքներու, եպիսկոպոսներու, ծանօթ դրագէտներու և երբե՛ք ալ անուանի հարուստներու հետ միայն տեսակցած էի, interviewի համար։ Բայց Բարիզի դերասանուհի՜ին ներկայանալ։ Կոկորդս կը ցամքէր արդէն ու ծունկերս կը կթոտէին սանդուխին վրայ։

Բարեբախտաբար, նախասենեակին մէջ գտայ Պ. Տամալան (Սառա Պէրնարի այդ թուականին սիրահարը, որ զոհ գնաց մորֆինամոլութեան ու իր տարփանքին), բարձր հասակով, սեւ պզտիկ մօրուօք, գեղեցիկ աչքերով համակրելի երիտասարդ մը, — հազիւ 30 տարեկան, — որ բեմին վրայ կատարած էր Արման Տիւվալի դերը։

Քաջալերիչ ու սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Արեւելքի ներկայացուցչին, ու խօսակցեցանք գեղարուեստի, Բարիզի հայ ուսանողներուն և վաճառականներուն վրայ որոնցմէ մէկ քանին կը ճանչնար անձամբ։ Բայց իմ սրտիս տրոփումը չէր անցեր, երբ ապակեփեղկով հազիւ գոցուած դուռնէ մը կը լսէի Սառայի խօսակցութեան ձայնը, անոյշ ու հնչուն, աշխարհահռչակ voix d'orը, ֆրանսական դեսպանատան խորհրդականին հետ որ իրեն այցելութեան եկած էր։ Յանկարծ դուռը բացուեցաւ ու արուեստագիտուհին դուրս ելաւ, առջեւէն ձգած իր բոժոժաւոր շնիկը և աջ ու ձախ հետաքրքիր ակնարկներ նետելով։ Ֆիզիքական տեսակէտով՝ քիչ մը տկարացաւ թատրոնին մէջ կրած տպաւորութիւնս՝ իր գեղեցկութեանը մասին, վասն զի թեթեւ խորշոմներ գոյացած էին այտերուն վրայ, որոնք բեմին հեռաւորութենէն անտեսանելի էին։ Բայց աչքերը, սեւ ու բոցավառ, մի՛շտ նոյն գեղեցկութիւնը ու նո՛յն փայլը կը պահէին։ Գլուխը ծածկած էր սեւ մետաքսէ ֆիշիւով մը։ Դեսպանական խորհրդականին մեկնելէն ետքը, Պ. Տամալա պատիւ ըրաւ մեծանուն դերասանուհիին ներկայացնելու հայ խմբագիրը և յանձնեց Արեւելքի ծրարը։ Սառա Պէրնառ յօժարեցաւ, ժպտուն դէմքով, քանի մը խօսք փոխանակել քաղաքավարօրէն, աչք մը նետել Արեւելքներուն վրայ ուր իր անունը ֆրանսերէն տպագրուած էր և համակրանք յայտնել Հայերուն նկատմամբ զորս ճանչցած էր Բարիզի մէջ և որոնցմէ քանի մը ծանօթ դէմքեր ալ իրեն ներկայացած էին այստեղ, Բերայի Քլիւպին վարչութեան կողմէ, շքեղ ծաղկեփունջ մը ընծայելու։ Մասնաւորապէս իր սքանչացումը յայտնեց Նոր Թատրոնին գեղեցկութեանը ու վայելչութեանը համար «un bijou» անուանելով զայն։ Փութացի ըսել թէ այդ շէնքն ալ հայ համայնքին ստացուածքն է, որով տաղանդաւոր արուեստագիտուհին հայ բեմի մը վրայ ներկայացուցած եղաւ իր հրաշակերտ խաղերը։ Գոհունակ ժպիտով մը պատասխանեց։ Ու արտօրնօք, պատիւ ըրաւ ձեռքը կարկառելու, սուրաց սանդուխներէն վար։ Պիտի ընթրէր ու թատրոն երթար։

—«Կարծողներ կան թէ դերասանուհի մը որ միլիոններ կը շահի, հանգիստ կեանք մը կ'անցունէ, —ըսաւ Պ. Տամալա, անոր մեկնումէն ետքը, — որուն ետեւէն կը նայէր անձկութեամբ։ Ընդհակառակը, Մադամը գործաւորուհիի մը պէս կ'աշխատի օրն ի բուն, մտքով, շունչով, ու գիշերն ալ բեմին վրայ։ Այս հինգ վայրկեանի տեսակցութիւնը զոր շնորհեց ձեզ՝ օտարականի մը՝ շատ յարգ պիտի ունենար Բարիզի որ և է օրագրողի համար, անքա՛ն զբաղած է։

Շնորհակալութիւն յայտնեցի ու մեկնեցայ։ Գիշերը շունչս Նոր Թատրոն կ'առնէի, Թօսքան տեսնելու։

Այս տեսակցութիւնս, առանց չափազանցութեան և հարազատ կերպով նկարագրած եմ Արեւելքի մէջ։ [illegible] Պօսֆօռ ֆրանսերէն օրաթերթը որուն վարիչն էր այն ատեն Արեւելքի նախորդ արտօնատէրը՝ Զարեհ էֆ. Եսայեանց, եւ գլխաւոր խմբագիրներէն՝ հանգուցեալ Յովհաննէս Աճէմեան (նախկին դերասան և հրապարակագիր), անակնկալ պատիւն ընծայեց այդ յօդուածս թարգմանօրէն հրատարակելու։ Փութացի օրինակ մը ղրկել այդ թիւէն Սառա Պէրնարի որ Կ. Պոլսէն Եգիպտոս ուղեւորած էր։ Ու ստացայ իրմէ քարթ մը որուն վրայ սա միակ բառը գրուած էր ինքնագիր «Merci!»։ Թանկագին յիշատակի մը պէս պահած էի զայն դեռ մինչեւ տասը տարի առաջ, երբ Ս. Յակոբի կալուածներուն մէջ պատահած հրդեհէ մը, այրեցաւ փոքրիկ մէկ գզրոցս որուն մէջ պահուած էին ոսկի շղթայ ժամացոյց մը, զոր 24 տարի առաջ, Երուսաղէմէն վերադարձիս, նուէր ստացած էի Աղեքսանդրիոյ երեւելիներէն Վեհ. Աբրահամ փաշա Բարթօղի կողմէ, ու Սառա Պէռնարին քարթը։ Երկուքն ալ մոխիր դարձան, բայց աւելի՛ մեղքցայ մեծանուն դերասանուհիին գիրը՝ քան ժամացոյցը։

Այստեղ կ'աւարտին անձնական յիշատակներս Սառա Պէռնարի վրայ։ Երեք տարի առաջ, ձմեռ իրիկուն մը, Բերայի շիտակ ճամբուն վրայ, Բրիթալի կողմի մայթէն կ'անցնէի, երբ ուշադրութիւնս գրաւեց մուշտակապատ մանդոյի մը մէջ փաթթուած՝ խոշոր գեղեցիկ գլխարկով կին մը, որ երիտասարդի մը թեւը մտած՝ կը քալէր անփութօրէն, վճիտ արտասանութեամբ ֆրանսերէն խօսելով։ Իր ձայնը, շեշտը ուշադրութիւնս գրաւեցին և առանց դէմքը տեսնելու, կռահեցի թէ Սառա Պէրնառն էր որ այդ միջոցին Պոլիս կը գտնուէր իր երրորդ tournéeն ընելու։ Հետաքրքրութեամբ ու տեսակ մը կարօտով, —արուեստասիրական կարօտ մը, — քայլերս փութացուցի ու արագօրէն անցայ քովէն, պի՛շ պի՛շ նայելով աչքերուն մէջ։ Տիկին Սառա այս անգամ չի ճանչցաւ զիս։

Գամեր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՃԱԲՈՆՑԻՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ուաշինկթընէն հեռագրելով կը հաղորդեն Պրուքլինի թերթի մը. — «Կը ծանուցուի թէ Մ. Նահանգաց Երեսփ. Ժողովին մէջ Քալիֆօրնիոյ ներկայացուցիչները, յառաջիկայ նստաշրջանին, պիտի պնդեն քուէարկել տալու նոր օրէնքները, որոնք կ'արգիլեն ճաբոնցի աշխատաւորներու գաղթումը Մ. Նահանգաց մէջ։ Քալիֆօրնիոյ երեսփոխաններուն այդ որոշումը արդիւնք է Ուաշինկթընէն առնուած պաշտօնական տեղեկութեանց՝ ծանուցանող թէ, գաղթականութեանց մասին վերջին օրէնքներուն հակառակ, ճաբոնցի բազմաթիւ աշխատաւորներ կը շարունակեն Մ. Նահանգները ժամանել, Քանատայէն ու Մեքսիքայէն անցնելով։ Այդ տեղեկութիւնները առարկայ եղան զեկոյցի մը զոր առեւտրական Նախարար Պ. Շթրաուս, Նախարարներու մէկ գումարումին մէջ ըրաւ իր պաշտօնակիցներուն։ Ցաւալի է թէ ճաբոնական գաղթականութիւնը արգիլող օրէնքին քուէարկուիլը պահանջելու մասին քալիֆօրնիացի երեսփոխաններուն թախանձանքը նպաստաւորուի այն իրողութեամբ թէ Ատլանտեանի ամերիկան զրահաւորներու նաւատորմը Խաղաղական ովկէանոս պիտի գտնուի, երբ այդ խնդիրը Մ. Նահանգաց Երեսփ. Ժողովին ներկայացուի։»

ՊԻՒԼՈՎ-ՊՐԱՆՏԻ ԳՈՐԾԸ

Թան սա հեռագիրը ստացած է Պերլինի իր թղթակցէն.

Չորեքշաբթի օրն է որ Պերլինի պատժական դատարանը պիտի զբաղի ֆօն Պիւլով իշխանին կողմէ բացուած դատով՝ Պ. Պրանտի դէմ։ Ամբաստանեալը հազիւ երեսուն տարեկան կայ, և սակայն շատ խօսեցնել տուած է իր վրայ։ Կղերական դաստիարակներու վարժարանի մը մէջ իր դասընկերներուն անկրօնութեան վերաբերեալ տետրակներ բաշխած ըլլալով, վտարուեցաւ վարժարանէն և հազիւ քսան տարեկանին սկսաւ իր գաղափարներուն տարածման համար փոքր թերթ մը հրատարակել։ Երբ 1896ին խնդիր եղաւ ջնջել պատժական օրէնսգիրքին 175րդ յօդուածը, որ պատիժ կը տրամադրէ այրերու միջեւ անբարոյական արարքներու, Պ. Պրանտ պարբերական թերթի մը հրատարակութեան սկսաւ՝ նպաստաւորելու այդ պայքարը, և քիչ յետոյ պաշտպան հանդիսացաւ վերագրեալ արարքները գործողներուն։ Այդ միջոցներուն էր որ Ռայխսթագէն վտարուեցաւ, վասն զի օտար անասնոց ներածման խնդրոյն վրայ վիճաբանութիւն կատարուած պահուն պոռացած էր. — «Փոխանակ եզերով զբաղելու, մարդուն իրաւունքներովը զբաղեցէք։» Պ. Պրանտ միեւնոյն ատեն ժողովարանին մէջտեղը նետեց տետրակներու տրցակ մը, որոնց մէջ պատժական օրէնսգիրքին 175րդ յօդուածին ջնջման ի նպաստ կը խօսէր։ Ժամանակ մը ետքը Ռայխսթագին շէնքին առջեւ խարազանել ուզեց երեսփոխան Լիպէրը, որ համակարծիք չէր այդ ջնջումին։ Վերջերս այժմ տուած էր խաբեբայի մը, որ փորձած էր դրամ շորթել երեսփոխան ու երեց Տասպարէ և հրապարակային յետս կոչումով մը միայն աւարտեցաւ անուանարկութեան դատ մը։ Ինչպէս յայտնի է, Պ. Պրանտ ֆօն Պիւլով իշխանն ալ զրպարտած է անոր անհատական կեանքին վերաբերմամբ. Նաեւ ֆօն Պիւլով իշխանին եղբօրորդւոյն համար ալ, որ իրաւագիտական ուսանող է, զրպարտութիւններ ըրած է։ Պ. Պրանտ, իր պահանջումը արդարացնելու նպատակով կ'ուզէ զանազան անձնաւորութեանց անունները մէջտեղ դնել։

ՄՈԼԴՔԷ - ՀԱՐՏԷՆԻ ԴԱՏԸ

Պերլինէն կը գրեն ֆրանսական թերթի մը թէ Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ ըսուած էր որ Մոլթքէ-Հարտէնի դատը անհաճոյ հետեւանքներ պիտի ունենայ Էօյլէնպուրկի իշխանին և ուրիշ մէկ քանի նախկին սպաներու մասին, որոնց անունները յիշուեցան նոյն դատին մէջ։ Արդարեւ մէկ քանի լրագիրներ կը ծանուցանեն թէ ընդհանուր դատախազը առաջարկած է դատ բանալ Էօյլէնպուրկի իշխանին և այն սպաներուն դէմ, որոնց արարքը կը համապատասխանէ պատժական օրէնքին տրամադրութեանց։ Պերլինէր Թակեպլաթ, խօսելով այն լուրին վրայ թէ Մոլթքէ կոմսը վերաքննութեան պիտի դիմէ, կ'ըսէ. — «Միթէ Մոլթքէ կոմսը կը կարծէ՞ որ իրեն համար բաւական պիտի ըլլայ ըսել թէ դատարանը իրաւունք չունէր զինքը դատապարտելու, որպէս զի երկրորդ դատավարութիւն մը ջնջէ առաջին վճիռը։»

—Երեսփոխան Պէօմէ, հինգշաբթի օրը Լիսէնի մէջ տեղի ունեցած գումարման մը պահուն, յայտարարեց թէ մտադիր է Ռայխսթագին մէջ հարցապնդում մը ընել Մոլթքէ-Հարտէնի դատին առթիւ զօրագունդի մը վերաբերեալ միջադէպերու մասին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՆՔԱՆ

Ժուռնալ տէ Տէպա Պերլինէ առած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով կը գրէ թէ Ֆրանսայի Պանքան մեծ գումարով մը պիտի օգնէ Անգլիոյ Պանքային։ Այսպիսի գործողութիւն մը տեղի չունենեցաւ ցարդ, բայց իրաւ է թէ Ֆրանսայի Պանքան, հաւատարիմ իր սկզբունքին, կարելի եղածին չափ պիտի արգիլէ արտասահմանի մէջ դրամական անձկութիւն մը, ուր ֆրանսական շահերը կրնան վնասուիլ, և ի հարկին ուղղակի թէ անուղղակի պիտի օգնէ Անգլիոյ Պանքային, ինչպէս ըրած էր ասկէ առաջ ալ։ Եթէ այդ օգնութիւնը անհրաժեշտ ըլլայ, հաւանաբար միեւնոյն եղանակը պիտի ընտրէ որով անցեալ տարի նման պարագաներու մէջ տեղի ունեցաւ յաջողութեամբ։ Այն ատեն Ֆրանսայի Պանքան անգլիական փոխանակագիրները զեղչեց և զեղչուած ոսկեդրամը Անգլիոյ Պանքային ղրկեց։ Ֆրանսայի Պանքան ապա այդ ոսկեդրամին Ֆրանսա ղրկուիլը կ'ապահովցնէ։ Իր փոխատուութիւնը Լոնտոնի դրամի սակին հաշուով կ'ընէ՝ այսինքն Ֆրանսայի Պանքային տոկոսի սակէն աւելի սակով։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՌՈԹԷՐՏԱՄԻ ՄԷՋ

Հոլանտայէն հեռագրելով կը գրեն Թանի. —«Մ. Նահանգաց մէջ տիրող ելմտական տագնապը հակահարուած մը ունեցաւ Հոլանտայի մէջ, ուր ամերիկեան արժեթուղթերու վրայ մեծ շահադիտութիւններ կը կատարուին։ Վարկի մէկ քանի հաստատութեանց փակուելուն հետեւանքով, Ռոթէրտամի խնայողական արկղին մէջ դրամ ունեցողները իրական խուճապ մը ենթարկուեցան։ Այդ հաստատութիւնը արդէն մէկ քանի օրէ ի վեր կը վճարէր ետ ուզուած մեծաքանակ աւանդ դրամները։ Երեքշաբթի իրիկուն ետ ուզողները ա՛յնքան բազմաթիւ էին, որ հարկ եղաւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել՝ բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։ Ներկայացուցողները մինչեւ կէս գիշեր քառասունական հոգինոց խումբերով ներկայացան. ամէնուն ալ աւանդները ետ տրուեցան։ Պանքան, խուճապի պատճառ չտալու համար, ետ կեցաւ հարիւր ֆիորինէ աւելի գումարներու հատուցման համար պայմանաժամէ մը օգտուելու տրամադրութենէն։ Չորեքշաբթի օրն ալ շարունակեցին աւանդները ետ առնողներու դիմումները. հազարաւոր հոգի ներկայացած էին, բայց ձեռք առնուած միջոցներով վճարումները մինչեւ իրիկուն շարունակեցին կանոնաւոր կերպով։ Հինգ միլիոն ֆիորինի նոր պանքատոմսեր Ամսթէրտամէն ղրկուեցան Ռոթէրտամի հոլանտական Պանքան. ատոնց մէկ մասը յատկացուած է խնայողական սնտուկին։

ՖԱՅԿԷԼՍՊԷՐԿԻ ՄԱՀԸ

Ինչպէս հեռագիրն ալ ծանոյց, Բէշդէր Լոյդի գլխաւոր խմբագիրներէն Լէօ Ֆայկէլսպէրկ հինգշաբթի օրը անձնասպան եղաւ ռէվոլվէրի հարուածով մը։ Բէշդայի լրագիրները մեծ կորուստ մը կը համարին զայն Հունգարիոյ լրագրութեան համար։ Ֆայկէլսպէրկ հրապարակագրի մեծ տաղանդ ունէր և ջղային տարապայման տագնապի մը հետեւանքով վերջ տուած է իր կեանքին։ Իր կորուստը ո՛չ միայն գերման հրապարակագրութեան, այլ և հունգարական գրականութեան համար ալ շատ զգալի պիտի ըլլայ, կ'ըսեն։ Լէօ Ֆայկէլսպէրկ տասը տարիէ ի վեր, իբրեւ հրապարակագիր և գրագէտ, մանաւանդ խմբագրական յօդուածագիր, առաջնակարգ դիրք մը բռնած էր։ Խոր հմտութեամբ կը գրէր իր խմբագրականները։ Իբրեւ մարդ, շատ ազնուասիրտ և հեզաբարոյ էր, և իբրեւ ընտանիքի հայր ու պաշտօնակից՝ շատ զգայուն սիրտ մը ունէր։ Տասը տարիէ ի վեր Բէշդէր Լոյդի խմբագրապետն էր Պ. Մաքս Ֆալքի հետ։ Հունգարիոյ ազատական կուսակցութեան ազդեցիկ անդամն էր։ Ընկերութեան մէջ ալ մեծ յարգ ունէր, և այս պատճառաւ ընդհանուր վշտակցութիւն առաջ բերած է անոր ողբալի վախճանը։ Հինգշաբթի իրիկուն մահուան լուրը Բէշդայի մէջ տարածուելուն պէս հարիւրաւոր բարեկամներ և յարգողներ Բէշդէր Լոյդի խմբագրատունը փութացին՝ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնելու համար։

—Ֆայկէլսպէրկ երկու օր առաջ գրած էր իր վերջին խմբագրականը և անկէ ետքը ջղային գրգռութեան մը նշաններ տեսնուած էին իր վրայ։ Հինգշաբթի օրը կէս օրին խմբագրատունէն մեկնելով Երեսփ. Ժողով գնաց և վերադառնալէն ետքը պատուիրեց սպասաւորին որ իր սենեակին պատուհանները բանայ։ Անոր վրայ խմբագրութեան անդամներուն հետ բաւական տեսակցելէ ետքը, հրաման ըրաւ ծառային որ ներս մարդ չթողու։ Ժամ 5ին միջոցները կին մը ուզեց տեսնել զինքը, վէպի մը ձեռագիրը ցուցնելու համար. սենեակը մտնելուն տեսաւ որ Ֆայկէլսպէրկ իր թիկնաթոռին մէջ նստած դիրքով մեռած էր։ Սոսկալով դուրս ելաւ և խմբագիրներուն հաղորդեց եղելութիւնը։ Ոստիկանութեան լուր տրուեցաւ անմիջապէս, որ բժիշկ մը հետ հոն փութալով հաստատուեցաւ թէ Ֆայկէլսպէրկ 1—1½ ժամ առաջ զարկած էր ատրճանակը։ Ֆայկէլսպէրկ տասը նամակ գրած ձգած է իր բարեկամներուն, որոնք մէկ երկու օր առաջուան թուականը կը կրէին. ասկէ կ'երեւայ թէ անձնասպանութեան գաղափարը մէկ-երկու օր առաջ ունեցած էր։ Այրի մը, երեք մանչ և երկու աղջիկ զաւակներ կը թողու։ 1846ին ծնած էր։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ՔԱՐԸ

Վերջապէս կ'իրականանայ ալքիմիի հինաւուրց երազը։ Փիլիսոփայական քարը գտնուած է։ Ֆրանսացի գիտուն մը, Բրոֆ. Պօրտաս յաջողած է թանկագին նիւթի վերածել անարժէք նիւթը։ Դ. դարէն սկսեալ՝ այս յոյսը կը տածէին մարդիկ, որոնք վերջին հարիւր տարուան մէջ հրաժարեցան ամէն ինչ ոսկիի փոխելու անուրջէն։ Սըր Ուիլեըմ Ռամզէյ արդէն իսկ մեզի ընդնշմարել տուած էր մետաղներու շրջափոխութիւնը։ Բայց ֆրանսացի գիտուն մը այս օրերս յաջողած է ատոր գաղտնիքը գտնել, անարժէք քօրինդը (corrindon) տպազիոնի կամ սափակի փոխել։ Ատենէ մը ի վեր Բրոֆ. Պօրտաս իր մտածման առարկայ դարձուցած էր Տէր և Տիկին Քիւրիի գիտական մէկ հնարագիտութիւնը, որ Պէրթըլոյի ալ ուշադրութիւնը գրաւած էր։ Յայտնի է թէ ռատիոմը ամրափակուած է ապակէ շատ փոքր խողովակներու մէջ. արդ հիանալի երկնագոյն երանգ մը կը ստանայ այդ խողովակներուն ապակին։ Պէրթըլօ մանկանէզի հանքերու վերագրած էր այդ գունաւորումը, ռատիոմի հրաշալի ազդեցութեան ներքեւ։ Բրոֆ. Պօրտաս ուզեց աւելի առաջ մղել այդ հնարագիտութիւնը՝ հասկնալու համար թէ բաւարա՞ր բացատրութիւն մըն էր ասիկա։ Ուստի գաղափարն ունեցաւ ամէնէն կարծր բնական նիւթերը, նաեւ քարերը ենթարկել ռատիոմի ազդեցութեան։ Քրաթը երկու ֆրանք արժող քօրինդ անուն քարեր առնելով՝ զուտ ռատիոմ պարունակող խողովակի մը հետ չինման մէջ դրաւ և ամիս մը այդ վիճակին մէջ ձգեց։ Յետոյ գնաց տեսնել թէ ի՛նչ եղած էին այդ քարերը։ Ո՜վ հրաշք. անոնք իրենց գոյնը փոխած էին։ Անգոյն քօրինդը դեղնած էր տպազիոնի պէս, կապոյտ քօրինդը կանաչ գոյն մը ստացած էր զմրուխտի նման, իսկ մանուշակագոյն քօրինդն ալ կապոյտ երանգ մը ունէր շափիւղայի մը հանգոյն։ Այսպէս կը հերքուէր գիտուններուն սա անխախտ կարծիքը թէ իւրաքանչիւր քար իր գոյնն ու օքսիտը ունի, և թէ առնչութիւն մը չկար այդ օքսիտներուն միջեւ։ Բրոֆէսէօր Պօրտաս այլափոխուած քարերը տարաւ այն գոհարավաճառին, ուրկէ գնած էր։ Այս վերջինը չճանչցաւ իր ծախած քարերը և յայտարարեց թէ անոնց քրաթը քառասունըինը ֆրանք կ'արժէ։ Բրոֆ. Պօրտաս կատարելապէս վստահ ըլլալու համար իր գիւտին վրայ, շարունակեց իր փորձերը։ Գոհարավաճառէն առաւ երկու հատ անգոյն քօրինդ, երկու հատ գինեմրուրի գոյն քօրինդ և երկու հատ ալ մանուշակագոյն ևայլն։ Յետոյ զոյգերը բաժնեց իրարմէ, և տարբեր գոյնով իւրաքանչիւր քօրինդ ենթարկեց մէկ միլիկրամ ռատիոմի ազդեցութեան։ Քանի մը շաբաթէն, Բրոֆ. Պօրտաս գինեմրուրի գոյնով երկու քարերը գոհարավաճառին տարաւ։ Ռատիոմի ազդեցութեան ենթարկուած քօրինդը սուտակի փոխուած էր։ Քրաթը 2.50 ֆրանք արժող այդ քարին արժէքը շատ բարձրացած էր. քրաթը 500էն 800 ֆրանք կ'արժէր հիմա։ Գալով միւս քարերուն, որոնք ռատիոմի ազդեցութեան ենթարկուած էին, կարմրագոյն քօրինդը մանուշակագոյն դարձած էր, մանուշակագոյն քօրինդը՝ կապոյտ (շափիւղայ), կապոյտ քօրինդը՝ դեղնագոյն (տպազիոն)։ Մէկ կրամ ռատիոմը կ'արժէ 400 հազար ֆր.։

ՄԵՌԵԱԼԻՆ ՍԻՐԱՀԱՐԸ

Նաբոլիի մէջ Ճուզէբբօ տ'Ալէսանտրօ անուն երիտասարդ մը բուռն սէր մը կը տածէր Էլվիրա Սքալիզի անուն աղջկան մը նկատմամբ, սակայն ժամանակ մը ետքը այդ աղջիկը հիւանդանալով մեռաւ։ Քիչ յետոյ Ճուզէբբօ Նաբոլիի մօտերը տնակ մը քաշուեցաւ, հետը ունենալով խորհրդաւոր սնտուկ մը։ Գիւղացիները, հետաքրքրուած այդ երիտասարդին տարօրինակ ընթացքէն, մօտէն հսկեցին անոր վրայ և նոյն իսկ դրան բանալիին ծակէն դիտեցին. արդարեւ տեսան թէ բոլորովին սպիտակ հագած անշարժ կնոջ մը փաթթուած էր։ Ուստի դուռը կոտրելով ներս մտան և, հակառակ երիտասարդին ընդդիմութեանը, որ ռէվոլվէրով մը զինուած էր, կրցան ստուգել թէ այդ կինը դիակ մըն է. նամակներ ալ գտան, որով այդ դիակին ո՛վ ըլլալը ստուգուեցաւ. իսկոյն անոր ընտանիքին իմաց տուին և երիտասարդն ալ վար դրին։ Աղջկան ծնողքը գերեզմանատուն գնաց, բայց դիակը չգտաւ։ Ուրիշ անձ մըն ալ նոյն տնակը ղրկուած ըլլալով ճանչցաւ Էլվիրայի դիակը, որ ոստիկանութեան յանձնուեցաւ։ Գտնուեցաւ նաեւ Ճուզէբբոյի օրագրութիւնը, ուր իր ամբողջ ըրածները պատմած էր։ Բժիշկները յայտարարեցին թէ դիակը թաղուելէն մէկ քանի օր ետքը գերեզմանէն հանուած էր. նաեւ ներարկումներ ալ եղած էին՝ նեխումը ուշացնելու համար։ Բժիշկները կը կարծեն նաեւ թէ դիակը պղծուած է։ Ճուզէբբէ սպիտակ մետաքսէ շրջազգեստ մը հագցուցած էր դիակին. վիզէն անցուցած էր մարգարիտէ մանեակ մը. նաեւ սպիտակ գուլպաներ անցուցած էր ոտքերուն։ Այդ արտակարգ սիրահարը հիմա բանտարկուած է։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ.—Բալայի աստիճան շնորհուեցաւ Կայս. Պալատան քարտուղարներէն Ֆեթհի պէյի։

ՊԱՇՏՕՆ. — Բ. Դրան Թէշրիֆաթի անուակին յանձնաժողովին երկրորդ նախագահ անուանուեցաւ Բ. Դրան Պէյլիքճիի առաջին օգնական Մունիր Իսմէթ պէյ։

—Բ. Դրան Կայս. Ամէտի դիւանին քարտուղար անուանուեցաւ Երզրումի նահանգին կուսակալ Ապտիւլվէհապ փաշայի որդին Սապրի պէյ, որուն Միւթէմայիզի աստիճան տրուեցաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ Չիթ Քէօշկին մէջ, երէկ կէս օրէն ետքը, կրօնական ընթերցումներ կատարուեցան վեհ. Սուլթանին ներկայութեանը։ Ընթերցումը կատարող կրօնական պաշտօնեաները երէկ իրիկուն Կայս. Պալատան մէջ իֆթար ըրին։

ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ ԷՄԻՐԸ, երէկ առտու, իր հիւրամեծարներուն և հետեւորդներուն հետ, Բերա Բէլէսէն պալատական կառքերով Նշան Թաշ գնաց Մեծ-Եպարքոսին ադարանը և այցելութիւն տուաւ Ն. Բարձրութեան։

—Էմիրը իրիկուան կողմ Պոլսոյ կողմը անցնելով, այցելութիւն տուաւ Շէյխ-իւլ-Իսլամ Ճէմալէտտին էֆ.ի։

ԿԱՅՍ. ՆԵՐՈՒՄ.—Կայս. Իրատէ մը հրամայեց Պայրամի առթիւ ազատ արձակել զինուորներէ և ոստիկան-զինուորներէ անոնք որոնք թեթեւ յանցանքներու համար բանտարկուած ըլլալով, իրենց պատժոյն երկու երրորդ մասը աւարտած են։

ՀԱՊԻՇ պատուիրակութիւնը վեհ. Սուլթանին պիտի մատուցանէ Մենելիք կայսեր կողմէ ղրկուած նուէրները։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դեսպան Պ. Քոնսթան, ինչպէս ծանուցուած էր, երէկ արձակուրդով Բարիզ ուղեւորեցաւ Արեւելեան Ճեպընթացով։

— Արարողապետ Կալիպ փաշա, Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Սիրքէճիի կայարանը երթալով ողջերթ մաղթեց Պ. Քոնսթանի։

— Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին թարգմանները, ֆրանսական դեսպանատան խորհրդականը, բոլոր պաշտօնեաները, Օսմ. Պանքային ու Ռէժիի ընդհ. Տնօրէնները, Կ. Պոլսոյ ֆրանսական գաղթականութեան երեւելիները և դեսպաններէ ոմանք Սիրքէճիի կայարանը երթալով, ողջերթ մաղթեցին Պ. Քոնսթանի։

— Պ. Քոնսթանի բացակայութեանը միջոցին խորհրդական Պ. Պոբ գործակատարի պաշտօն պիտի վարէ։

— Դեսպան Պ. Քոնսթան նոյեմբեր 11ին կամ 13ին Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Աւստրիոյ ու Իտալիոյ դեսպանները, երէկ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին հետ։

— Իտալիոյ դեսպանը տեսակցեցաւ նաեւ Պետական Խորհուրդին Նախագահ Հասան Ֆեհմի փաշայի հետ։

—Պուլկարական գործակատարը, երէկ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին և ներքին գործոց նախարարին հետ։

ԱՌՈՒՏՈՒՐԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Տէֆթէրխանէի վերատեսչութիւնը հետեւեալը կը ծանուցանէ.

«Տէֆթէրխանէի գործառնութեանց համար Կայս. Իրատէով վաւերացեալ կանոնագրին ԺԶ. յօդուածը կը տրամադրէ թէ երբ «ֆէրաղ»ի գործողութեան մը պահուն զգացուի որ բուն իսկ արժէքը կը ծածկուի, քննութիւն կատարուելէ յետոյ պէտք եղածը ի գործ դրուելու պայմանով, գաղտնի պահուած արժէքին «խարճ»ը աւանդաբար առնուի։ Ուստի կը ծանուցուի թէ առուծախի գործողութեանց մէջ բուն իսկ արժէքը պէտք է յայտնել և իլմուխապէրներուն մէջ ալ ըստ այնմ նշանակել. նաեւ թէ իրական արժէքը ծածկելու պարագային, վերոգրեալ կանոնագրին տրամադրութիւնները ի գործ պիտի դրուին։»

ՍԷԼԱՆԻԿԻ մէջ առեւտրական ու արմտիքի սակարան մը պիտի հաստատուի։

ՍԸՎԱԶԻ նահանգին կեդրոնական գաւառակին Սինէքլի գիւղին, Հաֆիզ գաւառակին Հաճիպէյ գիւղին, Թօքատի գաւառին Քէմէր գիւղին, Զիլէի գաւառակին Քէօրիւքլի ու Զորաք և Թէնուս գաւառակին Փաշա գիւղերու կարօտ երկրագործներուն՝ սերմի յատուկ արմտիքի համար, Երկրագործական Պանքայէն 84,415 ղրշ. փոխ պիտի տրուի փոխադարձ երաշխաւորութեամբ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը քննութեան առած է ծրագիր մը, որով արտօնութիւն կը խնդրուի Գոնիայի նահանգին մէջ Ծիհանպէյլի գիւղախումբէն շրջակայ Ագկեօլի ճահիճները մաքրելու, մշակելի վիճակի վերածելու և առաջ գալիք հողերը խնդրարկուներուն տալու նպատակով։

ՕԴԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ. — Աշնանային գեղեցիկ օդերուն երէկուընէ սկսեալ յաջորդեց անձրեւ և հիւսիսային պաղ քամին։ Վառարաններու պէտքը իրապէս զգալի կ'ըլլայ։ Բալթաները և ձմեռուան ուրիշ հագուստներ երեւան ելան։ Ցուրտը բաւական զգալի է, մանաւանդ անոր համար որ յանկարծ սկսաւ, առանց փոխանցման շրջանի մը։ Այս առտու ալ կը շարունակէր հովը և անձրեւը, սակայն կէսօրին մօտ դադրեցան։

—Քիլիոսէն երէկ գիշեր առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ժամանակէ մը ի վեր շարունակող գեղեցիկ օդերուն յանկարծ յաջորդեր է անձրեւախառն փոթորիկ մը։ Գիշերը բռնուած ձուկերը հարկ եղեր է ցամաքի ճամբով ղրկել. ատոնց փոխադրութեան համար Քիլիոսի մէջ բաւական սայլ ու անասուն չգտնուելով ձկնորսները հարկադրուեր են շրջակայ գիւղերը դիմել։ Այսուհանդերձ անձրեւը շատով դադրեր է, բայց փոթորիկը կը շարունակէ և Սեւ ծովը ալեկոծուած է փրփրադէզ։ Կ'ենթադրուի թէ փոթորիկը պիտի շարունակէ և «ալամանա»ն (բալամուտի որսորդութիւն) պիտի դադրի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ՓՈԹՈՐԻԿ.— Բոռ-Սայիտէն կը գրեն թէ անցեալ շաբթու քաղաքին մէջ հեղեղանման անձրեւ տեղացեր է՝ կարկուտով խառն։ Կարկուտին հատիկներուն մէջ մինչեւ իսկ երկու հարիւր կրամ կշռողներ կան եղեր։ Բոլոր տուներու ապակիները կոտրտեր են, որով ապակիի մեծ առեւտուր կայ։ Մէկ քանի հոգի ալ վիրաւորուեր են։ Ծառերու ոստերը և հեռաձայնի ու հեռագրի թելերը կոտրտեր են։ Նիւթական վնասը շատ մեծ է, սակայն բուն իսկ քանակութիւնը դեռ ճշդուած չէ։ Անհամար կղմինտրներ ալ կոտրտած են։ Մինչեւ հիմա այդքան խոշոր կարկուտ տեսնուած չէր Եգիպտոսի մէջ։ Գահիրէի մէջ ալ անօրինակ կերպով բուռն փոթորիկ մը ծագեր է։ Հոն ալ տեղացած կարկուտներուն խոշորութիւնը ընդհանուր զարմացում պատճառեր է, վասն զի աղաւնիի հաւկիթի չափ էին։ Անձրեւը ու կարկուտը մէկ ժամ տեւեր են։

ՄԱՐԱՇԻ չուկային մօտ երկու ջաղացքներէ հրդեհ ծագելով, այդ երկու շէնքերը այրեր են։ Դարձեալ Մարաշի Արասթէ չուկային մէջ սրճարանէ մը հրդեհ ծագելով, տակը գտնուած չորս խանութներով այրեր է։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դեսպանատունը ծանոյց Բ. Դրան թէ վերջերս Ամերիկայի մէջ ընկերութիւն մը կազմուեր է որ, իր բաժնեթուղթերը վաճառելու համար, լրագրաց միջոցաւ կը ծանուցանէ թէ Ամերիկայի ու Հունգարիոյ մէջ հանքեր պարունակող ընդարձակ գետիններ ունի և թէ Հունգարիոյ կառավարութիւնը նպաստներ յատկացուցած է իրեն, մինչդեռ այս վերջին պարագաները գոյութիւն չունին և եղածը պարզ խաբերայութիւն մըն է։ Ներքին գործոց նախարարութիւնը ըստ այնմ ծանոյց ամէն կողմ չխաբուիլ նոյն կարգի ծանոյց յայտարարութիւններէ։

ԶՕՆԿՈՒԼՏԱՔԷՆ երէկ առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ հոն ու շրջակաները բուռն փոթորիկ մը ծագեր է, բայց մինչեւ երէկ իրիկուն բարեբախտաբար լուր մը առնուած չէ թէ նաւային որ և է արկած պատահած ըլլայ։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ. — Հոկտեմբեր 15էն 21, Կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ պատահած մահերու թիւն է 164. որոնց 1ը՝ կարմրախտ, 3ը՝ թիֆոյէ, 31ը հիւծախտ, 8ը՝ շնչողական գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսներն ալ զանազան ախտերէ։

ԽԵՂԴՈՒԱԾ.— Տիմիթրի և Լազարի անուն երկու հոգի, առջի օրը, մակոյկով Պոլիսէն Տոլմա Պաղչէ գացին։ Ասոնցմէ Տիմիթրի ցամաք ելաւ, իսկ Լազարի մակոյկին մէջ մնաց և մակոյկով բացուեցաւ առագաստ պարզելով, սակայն հովին սաստկութենէն մակոյկը շրջեցաւ և Լազարի ծովը ինկաւ. թէեւ անմիջական օգնութիւններ հասան, բայց կարելի չեղաւ ազատել և Լազարի խեղդուեցաւ։

ԵՂԵՌՆԱԴԱՏ ատեանը, երէկ, տասնհինգ տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Մէհմէտ անուն անձը, որ անցեալ յուլիսին Ղալաթիոյ սրճարաններէն մէկին մէջ Պէքիր անուն անձը սպաննած էր։

ՔԵՌԱՅՐԸ ՈՒ ԱՆԵՐՈՐԴԻՆ.—Եէնի Գուլէի երկաթուղիի գործարանին բանուորներէն 26 տարեկան Օսման, առջի գիշեր, իր քեռայրին՝ Պայրամէն խնդրեր հետը դեղարան երթալ, վասն զի հիւանդ էր և կ'ուզէր բժիշկի մը ցոյց տալ ինքզինքը։ Պայրամ համակերպեցաւ և երկուքը միասին դեղարան գացին։ Վերադարձին երբ մութ փողոցէ մը կ'անցնէին, Օսման, որ իր քեռայրին դէմ ատելութիւն մը ունէր, դաշոյնը քաշելով Պայրամի կռնակը, ուսը ու թեւը մխեց ու փախաւ։ Վիրաւորը զգայազիրկ գետին ինկաւ։ Ոստիկանները հասնելով հարկ եղած դարմանները ընել տալէ ետքը հիւանդանոց ղրկեցին Պայրամը, որուն վիճակը ծանր է, բայց կրցաւ յայտարարել թէ իր աներորդին՝ Օսման վիրաւորած էր զինքը։ Օսման ձերբակալուելով, յայտարարեց թէ քեռայրը զինքը սպաննել ուզելով, զայրացած ու զայն վիրաւորած էր։

ԳՐՊԱՆԱՀԱՏ.— Գումգափուի բնակող Պ. Ռիզոյի աղջիկը՝ Օր. Մարիքօ, երէկ Բերայի Մեծ Փողոցէն ծաղիկ գնելով Շիշլիի գերեզմանատունը գնաց, բայց հոն հասնելով տեսաւ թէ գրպանը գտնուած հինգ ոսկին գողցուած էր։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիին 42րդ շաբթուան հասոյթը սապէս եղաւ իւրաքանչիւր քիլոմէդրի համար.—Հայտար Փաշա-Էնկիւրիի գիծ (578 քիլոմէդր) 13,693 ֆր. անցեալ տարիէն 6,624 պակաս և միւս շաբաթներէն 338 աւելի։ Էսքիշէհր-Գոնիայի գիծ (445 քիլոմէդր) 13,300, անցեալ տարիէն 2,057 աւելի և միւս շաբաթներէն ալ 1,190։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ դրամատէր մը առաջարկեր է եգիպտական կառավարութեան, Օբերայի նոր թատրոն մը կառուցանել Գահիրէի մէջ, 200,000 ոսկի ծախքով, պայմանաւ որ Խտիվական Օբերային արդիւնքը իր տրամադրութեան ներքեւ դրուի, անորոշ ժամանակի մը համար։ Նոր կառուցուելիք թատրոնին ճարտարապետը պիտի ըլլայ Պ. Սաքս, Լոնտոնի արքունական թատրոններուն ճարտարագէտը, որ Խտիվական այս նոր Օբերան պիտի կառուցանէ Լոնտոնի Covent Garden թատրոնին ձեւով։ Թատերասրահը արդի Օբերային քառապատիկ աւելի ընդարձակութիւն պիտի ունենայ։

ՆԱՑԻՍ. ԲԺՇԿԱԿԱՆ. Ընկերութեան ուրբաթ գիշերուան նիստին մէջ, քարի հիւանդութեան (calcul de la vessie) դարմանման նկատմամբ Տօքթ. Անթիքայի կողմէ եղած զեկոյցի մը առթիւ, ժողովին անդամներէն Տօքթ. Եօղուպեան էֆ. (վիրաբուժապետ Շիշլիի պուլկարական հիւանդանոցին) ըսաւ. — «Ամփոփաբար, քարի գործողութիւնները կը կատարեմ վերի ճամբէն, միակ ճամբան որ «լայն անցք մը կրնայ տալ մէջի փամփուշտին։ Այս ընթացքով, կարելի է «տեսնել փամփուշտին ներքնակողմը, և «ի հարկին՝ եթէ քարին (calcul) հետ «միեւնոյն ժամանակ ուռ. մը նկատուի և «կամ փամփուշտի կեղաւորում մը (ulcé«ration), վիրաբոյժը կրնայ՝ քարը հանելով հանդերձ՝ ուռը անհետացնել կամ «կեղաւորումը բուժել։ Իսկ lithotridieն(*) «կը վերապահեմ պզտիկ շարժուն քարերուն։ Արդի հականեխական միջոցներով, «դանակով վիրաբուժական գործողութիւն «մը նուազ վտանգաւոր է քան կուրօրէն «կատարուած lithodidie մը (քար հանելու «գործողութիւն մը)։»

Կ'իմանանք թէ Տօքթ. Եօղուպեան էֆ.՝ Կայս. Բժշկական Ընկերութեան յառաջիկայ ուրբաթ գիշերուան նիստին մէջ կարեւոր զեկոյց մը կամ ուսումնասիրութիւն մը պիտի կարդայ, ֆրանսերէն լեզուով, վիրաբուժութեան մէջ անզգայացման (anésthésie) նոր եղանակի մը վրայ որ քլորոֆորմով նուաղեցուցման անպատեհութիւններէն զերծ է։

(*) Ծ. Խ.—Լիթօթրիտի բժշկական բառը, որչափ որ գիտենք, թէեւ ընդհանուր առմամբ «քար հանելու» գործողութեան մէկ տեսակին համար կը գործածուի, բայց եթէ մեր աշխատակից կամ ընթերցող բանաւոր բժիշկներն մէկը ճշգրիտ անոր համապատասխանող հայերէն բառ մը գտնել ու հաղորդել մեզ, — գիտական հակիրճ բացատրութեամբ մը ընդելուզ, — սիրայօժար պիտի հրատարակենք Արեւելքի մէջ։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Արեւելք»ի)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 12/25 հոկտ. — Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եկեղեցական ու ուսումնական երկու պատուիրակներուն առողջական վիճակը լաւ է և Ս. Քաղաքին կլիմային ու ջուրին գանգատելու պատճառ մը չունեցան ցարդ, բարեբախտաբար։ Մանկունի Սրբազանը միայն երբեմն կը նեղուի իր սովորական հիւանդութենէն որուն բժշկական դարմանները կը հասցուին։ Պատուիրակները ամէն օր կը մասնակցին Միաբանական Ժողովին կողմէ կազմուած Յանձնաժողովներու նիստերուն, կանոնաւորապէս աշխատելով առաւօտները ժամ 7էն (Ռ. Ե.) մինչեւ 12, ու միջօրէէն յետոյ՝ ժամ 1էն 4։ Այդ Յանձնաժողովներն ալ մեթոտիկ կերպով առաջ կը տանին իրենց ստանձնած հաշուեքննութիւնը, կանոնագրի վերաքննութիւնն ու յարակից գործերը։ Թէեւ ընդհանրապէս միաբաններէն ոմանք, իրենց աւանդական սովորութեան համաձայն՝ ճառախօսութիւններ կ'ընեն այս կամ այն խնդրի վրայ ու կը վիճաբանին երկարօրէն, բայց ասոնց թիւը կը նուազի հետզհետէ և լուրջ ու գործնական ուղղութիւն մը կը սկսի յաջորդել՝ բեմբասացական հոսանքին որուն ներոյթը կ'անհետանայ վանքին շրջանակներէն։

Յանձնաժողովներէն մէկը որ 5 անդամէ կը բաղկանայ և պաշտօն ունի միաբանական ներքին կանոնագիրը նախաքննել, գրեթէ աւարտած է իր աշխատութիւնը։ Հին կանոնագիրը վերաքննուած ու բարեփոխուած է իր շատ մը կէտերուն մէջ, կարգ մը տեղմասներով որոնց պէտքը զգալի դարձած էր՝ ծանօթ իրողութեանց եւ երկարամեայ փորձառութեան հետեւանքով։ Նոր պատրաստուած կանոնագրին համաձայն՝ վանքին Նելեմից Տեսուչին, Լուսարարապետին և Տնօրէն Ժողովին իրաւասութեան սահմանները սեղմուած են։(*) Սոյն վերաքննուած կանոնագիրը Միաբանական Ժողովին վիճաբանութեան ենթարկուելէ և անոր կողմէ ընդունուելէ յետոյ, Ազգ. Պատրիարքարան պիտի ղրկուի՝ Կեդր. Վարչութեան և Ս. Պատրիարքին վաւերացմանը մատուցուելու համար։ Այնուհետեւ, գործադրութեան պիտի դրուի։

⁂ Ինչպէս Արեւելքի ընթերցողները կը յիշեն, երկրորդ Յանձնաժողով մըն ալ կազմուած է, գանձարանին գոյքերը ցուցակագրելու պաշտօնով։ Այս մարմինը, սակայն, շատ դանդաղ կերպով առաջ կը տանի իր աշխատութիւնները, շաբաթը երկու անգամ միայն գումարուելով։ Եւ ասոր իբր պատճառ ցոյց կը տրուի սա պարագան թէ լուսարարապետ վարդապետը անդամակից ըլլալով անոր, հազիւ շաբաթը երկու անգամ միջոց կը գտնէ ներկայ գտնուելու՝ միասին գանձարան մտնելու համար։ Լուսարարապետը, որ միանգամայն կ'անդամակցի Տնօրէն Ժողովին, վարչական ու մատակարարական հոգերով ալ ծանրաբեռնուած է, ինչպէս նաև կանոնաւորապէս պարտաւոր է եկեղեցական պաշտամանց ներկայ գտնուելու և հսկել։ Գէթ այսպէս կ'առարկէ ինքը, Յանձնաժողովի նիստերուն շաբաթը երկու անգամէն աւելի չի կրնալ գումարուելին արդարացնելու համար։

⁂ Երրորդ Յանձնաժողովը, որուն պաշտօնն է վանքին մատակարարութեան վերջին 12 տարիներու հաշիւները քննել, եռանդով առաջ կը տանի իր գործը և գրեթէ ամէն օր նիստ կը գումարէ պատուիրակներուն հետ։ Այս մարմինը առայժմ կը հաւաքէ իր պատրաստելիք հաշուական տեղեկագրին տուղձները, որոնց ամբողջացմանը համար կը սպասէ Ազգ. Պատրիարքարանէն վերադարձուելիք հաշուական թուղթերուն։(**)

Ճշմարտութիւնը ըսելու համար, պէ՛տք է խոստովանիլ որ, այս 12 տարիներուն գործառնութեանց համար կանոնաւոր և լիակատար հաշուետումարներ գոյութիւն չունին. և Յանձնաժողովը հարկադրուած կ'ըլլայ ինքզինքը՝ ամէն անգամ, այս կամ այն ուխտաւորին հոգեւոր տեղեկութեան դիմել կամ գրել, հաշիւները քննելու, լուսաբանութիւն մը պահանջելու համար, ինչ որ զգալապէս կը յապաղեցնէ իր գործառնութիւնները։

⁂ Վերջին տարիներու վանքապատկան շէնքերու կառուցման հաշուեքննիչ Յանձնաժողովն ալ առաջ կը տանի իր աշխատութիւնը, մասնաւորապէս պատրաստելով վանքապատկան բոլոր կալուածներու ցուցակագրութիւնը, յարակից մանրամասնութիւններով։ Այս գործողութիւնն ալ ներքին դժուարութեանց կը բաղխի, կալուածագրերը թերի կամ անկանոն վիճակի մէջ ըլլալուն և անոնց արժէքին գնահատումը (թախմին) յոռի դրութեամբ կատարուած ըլլալուն պատճառաւ, առհնոք։ Օրինակի համար, կալուածներուն մէկ մասը օրինական կալուածագիր չունին և պարզ մազպաթաներով գնուած են. ուրիշներ hüccet միայն ունին։ Այսպէս, վանքապատկան կալուածներուն մէկ երրորդ մասը միայն օրինաւոր կալուածագիր՝ սէնէտ խագանի ունի։

⁂ Տ. Վահրամ արքեպիսկ. Մանկունի և Սարիս էֆ. հոկտ. 10ին գացին այցելել քաղաքիս գերման կաթոլիկներու նորակառոյց եկեղեցին ու վանքը, որոնց շինութեան ձեռնարկուած է 6 տարիէ ի վեր և որոնք պիտի աւարտին երեք տարիէն։ Յատակագծերը պատրաստուած են Գերմանիոյ մէջ, և Պերլինէն նշանաւոր ճարտարապետ մը եկած է հոս յատկապէս, կառուցման գործը վարելու։ Այս եկեղեցին պիտի կոչուի «Ս. Աստուածածին»։ Նոյն վանքին մեծաւորը պատուով ու սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ պատուիրակութեան և յաջորդ օրը Ս. Յակոբայ վանքը եկաւ անձամբ, փոխադարձ այցելութեան, և վանքին ու եկեղեցիին լուսանկար-պատկերներն ընծայեց ի յիշատակ իրենց այցին։ Գերման Բողոքականներն ալ Ս. Յարութեան տաճարին մօտ հոյակապ եկեղեցի մը ունին որուն օծումը կատարուած է Վիլհէլմ Կայսեր Երուսաղէմ այցելութեանը թուականին։ Թէ՛ գերման կաթոլիկներու և թէ գերման բողոքականներու այդ եկեղեցիներուն ու վանքերուն յատուկ ընդարձակ հողերը նուիրուած են մեր Օգոստափառ Սուլթանին կողմէ՝ Գիյոմին Վեհ. Կայսեր։ Կաթոլիկներուն եկեղեցին ու վանատունը աւելի շքեղ են քան միւս համանման կրօնային հաստատութիւնները։

(*) Ծ. Խ.—Երուսաղէմի լուսարարապետը, ինչպէս յայտնի է, աւանդական սովորութեան մը համաձայն, բացարձակ կերպով իր տրամադրութեան ներքեւ ունի գանձարանը, առանց պարբերաբար համար տալու պարտականութեան և առանց հակակշռի։ Արդ, նոր կանոնագիրը՝ եկեղեցական տեսակէտին հաւասարապէս վարչական տեսակէտն ալ նկատողութեան առնելով, տեսակ մը քօնդրոլի դրութիւն կ'առաջարկէ այս պաշտօնին կիրարկմանը մասին, ինչ որ չա՛տ բանաւոր է և ժամանակակից գործնական ըմբռնումներու համապատասխան։ Ս. Էջմիածնի մէջ, գանձարանը երեք բանալի ունի, որոնց մէկը կը գտնուի Ս. Հայրապետին քով, և միւս երկուքը՝ Սինոդի նախագահին ու գանձապետին քով, և այդ երեքին ներկայութեամբը միայն կը բացուի։

ԻՍԿԷՆՏԷՐՈՒՆԷՆ կը գրեն մեզ. — «Հոկտ. 6/19ին խտիվական Բէհզորիա շոգենաւը հոս կը հանդիպէր, իր ուղեւորներու շարքին մէջ ունենալով Տ. Ներսէս վրդ. Դանիէլեանը, որ փափագած էր Իսկէնտէրունի ելլել, ուր Հայրսուրբը 5-6 տարիներ հոգեւոր հովուութեան պաշտօն վարած էր արդիւնաւոր կերպով, հոգեւորականին հետ միշտ ուժ տալով կրթականին։ Իր բարոյալից և պատշաճ քարոզներովը եկեղեցին միշտ լեցուն կ'ըլլար։ Վերաշինած էր նաև եկեղեցիին գմբեթակատարը, ինչ որ կը հաստատէ նոյն զանգակատան յիշատակարանը վրայ քանդակուած Ս. Հօր անունը։ Ս. Հօր վաղեմի ծանօթներէն տեղւոյս քահանայ հայրը ընդ առաջ շոգենաւ գնաց։ Կարօտի արտասուքներով ողջագուրուելէ յետոյ Ս. Հայրը առաջնորդուեցաւ նաւամատոյց, ուր կը սպասէին հին բարեկամներ ու ծանօթներ, որոնցմէ շրջապատուած, հասաւ եկեղեցի։ Պահ մը աղօթելէ յետոյ եկեղեցիին խուցը ելաւ։ Հոն ընդունեց բարի գալստեան այցելութիւնները. յետոյ քահանային ընկերակցութեամբ Տ. Ներսէս վրդ. շոգենաւ դարձաւ, իր օրհնութիւնները տալով տեղւոյս համայնքին։»

ԾԱՆՕԹ ԱԿՆԱԲՈՅԺ Տօքթ. Էսմէրեան էֆ., որ ըստ սովորութեան ամառը Եւրոպա անցուցած էր, նախընթաց օր Ճէմլէնից կառախումբով մայրաքաղաք վերադարձաւ։

(**) Ծ. Խ. — Մեր մասնաւոր թղթակցութեանց նայելով, այս հաշուեթուղթերը ճամբայ հանուած են արդէն։

ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

(ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ «ՇՆՈՐՀՔՈՎ ՄԱՐԴԻԿ»Ի ՀԵՂԻՆԱԿՈՒՀԻԻՆ)

Ս. Պատրիարք Հայրը հետեւեալ սրամիտ նամակով իր գնահատումը յայտնած է Տիկին Զապէլ Եսայեանի, մանկամարդ գրագիտուհիին, վերջին անգամ հրատարակուած վիպակ-գրական հատորին՝ Շնորհքով Մարդիկին առթիւ. —

Կ. ՊՈԼԻՍ, 8 Հոկտ. 1907

Ազնուափայլ
Տիկին Զապէլ Տ. Եսայեան,

Կ'ըսէին թէ շնորհքով մարդիկ՝ շնորհքով մարդիկ կը պատրաստեն. հիմակ պէտք է ըսել թէ շնորհքով կնիկ Շնորհքով Մարդիկ կ'արտադրէ, շնորհքով՝ իր գրական արժանեաց մէջ, շնորհքով՝ իր կենցաղական ուղղութեան մէջ։ Դուք, Տիկին, երկու միջավայրեր միանգամայն ընդգրկած, ա՛յն որ ձեզի ծննդական է և այն որ ձեզի մասնաւորապէս անձնական եղաւ, կ'աշխատիք երկուքէն ազդուած երկեր պտղաբերել, մէկուն ձիրքերով միւսը բարգաւաճել և հմտութեան օգտակար լինել։

Որչափ և բնական բերմամբ, ըսէք նաեւ կեանքի ունակութեամբ՝ վէպերու և վիպակներու հետեւող մը չեմ եղած, սակայն կը հաւնիմ թէ իրական օգտակար մը կը քաղուի անոնցմէ, երբ փոխանակ կիրք և հաճոյք փայփայելու՝ ուղիղ բարոյականի լուսով կ'առաջնորդուին։

Ձեր նուէրին շնորհակալութիւնս յայտնելէ յետոյ, անկեղծ ըլլալու համար պիտի սիրէի աւելցնել, որ գաղղիական ոստանին մէջ մեր հայազգի գաղութին զաւակաց մայրենի լեզուին մշակելու համար, կերպ մը կարգադրէք, ջանք մը ընէք. դուք կարող էք այդ բանին, և գիտցէք որ յիշատակելի գործ մը կատարած կ'ըլլաք։

Պարապիք նաեւ մեր գրական յիշատակները, գեղեցիկ երկասիրութիւնները, գովելի աշխատութիւնները ծանօթացնել, ինչ որ կարծեմ լաւագոյն միջոցն է հանրութեան համակրութիւնը հրաւիրելու։

Հարկաւ չէք ցաւիր, որ շնորհակալութեան տողերուս խրատներ ալ խառնել ուզեցի, զի անոնք միանգամայն մաղթանքներ են, զորս կրկնելով մնամ.

Ազնուութեանդ աղօթարար
ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿ.

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐ առաջարկութեամբ՝ Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպարի պաշտպանութեան ներքեւ ընդունուած երկու գեղատի և ուշիմ ուսանողները, Պ. Բարսեղ Կիւլպէնկեան (Կեսարացի) և Պ. Վահրամ Զահանեան (Կ. Պոլսեցի) որոնք Բարիզ կ'ուղեւորին՝ իրաւաբանական դասընթացքի հետեւելու և փաստաբան ըլլալու առաջադրութեամբ, այս իրիկուն կը մեկնին մայրաքաղաքէս՝ Բաղէ Ընկերութեան Ֆրիժի շոգենաւով դէպ ի Մարսիլիա։ Աւելորդ է ըսել թէ իրենց ճամբորդութեան և յարակից ծախքերը հոգացուած են Պօղոս փաշայի կողմէ, Ազգ. Պատրիարքարանի միջոցաւ, և թէ այդ երկու պատանիները, իրենց ուսանողութեան ամբողջ տեւողութեան միջոցին, մինչեւ որ licencié կամ docteur en Droitի վկայականն առնեն, իրենց ապրուստին, համալսարանական արժանագրութեանց և հագուստ-կապուստին բաւականացող ամսաթոշակ մը պիտի ստանան Վսեմ. բարերարէն։ Ողջերթ և իրենց ուսանողական շրջանին համար բարի յաջողութիւն կը մաղթենք այս երկու համակրելի պատանիներուն որոնցմէ մէկը՝ Պ. Զահանեան՝ Պէրպէրեան վարժարանի շրջանաւարտներէն է և միւսը՝ Պ. Կիւլպէնկեան՝ Բանկալթիի Վիէննական վարժարանի շրջանաւարտներէն. երկու՛քն ալ պարկեշտ ու աշխատասէր են և կը խոստանան յարգը գիտնալ իրենց ապագային համար եղած այս բարերարութեան որուն համար նոյնքա՛ն երախտապարտ են Օրմանեան Ս. Պատրիարքին՝ որքան Վսեմ. Պօղոս փաշայի։

Պ. Պ. Կիւլպէնկեան և Զահանեան երէկ Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը երթալով, Ն. Սրբազնութեան ներկայացան և իրենց հրաժեշտին հետ՝ խորին երախտագիտութիւն մատուցին, խոստանալով համակ աշխատասիրութեան նուիրել իրենց ուսանողական շրջանը և պարկեշտ կեանք մը անցունել։ Ս. Պատրիարքը օրհնեց զանոնք՝ հայրական խրախուսիչ յորդորներով։ Երկու ուսանողները յետոյ Պատրիարքարան երթալով, իրենց հրաժեշտի ողջոյնը մատուցին Թիլկեան և Խոջասարեան էֆ.-ներուն։ Դիւանապետ էֆ.ները կեանքի փորձառութենէն գործնական խրատներ ուղղեցին անոնց՝ չի սայթաքելու, չի ծուլանալու և համեստութեան շաւիղէն չի շեղելու համար իրենց ուսանողական շրջանին մէջ ու անկէ ե՛տքն ալ, կեանքի ընթացքին մէջ։

ԲՈՒՐԱՍՆ Աւետարանի շաբաթաթերթի 43րդ թիւը հրատարակուեցաւ հետեւեալ շահեկան բովանդակութեամբ. — «Քրախ» Նիւ-Եօրքի հրապարակին վրայ. — Ազ էմէկ՝ ազ մէսարիֆ (Հայատառ և Թուրքերէն լեզուով). — Նմոյշներ աւետարանական Թղթակցութեան. — Թրքահայոց հին վաճառականութիւնն ու վաճառականք. — Դասընթացք իտալերէն աւետար. լեզուի. — Արծաթի վաճառականութիւնը Թուրքիոյ մէջ. — Դատական Քրոնիկ. — Աւետարանի կեանքը։

ՕԹԷԼ ՍԱՎՈՒԱ
(HOTEL SAVOY)
Նիզամիէ Ճադտէսի. — ԲՐԻՆՔԻՓՕ

Մեծ-Կղզիի լաւագոյն մէկ դիրքին վրայ գտնուող այս ծանօթ Օթէլը՝ ամրան եղանակին լրանալուն առթիւ չփակուիր։ Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ իր բազմաթիւ յաճախորդներուն և անոնց որոնք ձմրան գեղեցիկ օդերուն սխոյժ կը զգան Բրինքիփօ երթալ բնակիլ ժամանակ մը, թէ Սավոյա Օթէլը իր երկու բալիքոններով բաց պիտի մնայ ձմրան եղանակին, նոյն խնամեալ սեղանով ու կատարեալ սպասարկութեամբ, որոնք մեծապէս գոհ թողուցին այս ամրան յաճախորդները։ Աւելորդ է ըսել թէ գինները չափաւոր են միշտ։ 10—4

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերէն, Նոյեմ. 3)

ՊԱՊԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ԴԷՄ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ԲԱՆԱԴՐՈՒԻԼԸ

ՎԻԵՆՆԱ, 2 Նոյեմ. — Իտալական լրագիրները կը գրեն. — Վատիկանի պաշտօնական Օրկանը Corrispondenza Romana կը պարզէ հետեւեալ բանադրանքին, զոր Պապը արձակեց կրօնական նոր գաղափարներու կուսակիցներուն կողմէ հրատարակուած «Հակակոնդակ» գրութեան հեղինակին դէմ։ Յիշեալ լրագիրը «Հակակոնդակին տապը» վերնագրով յօդուած մը մէջ կ'ըսէ. — «Պապի փոխանորդին 29 Հոկտ. թուակիր պաշտօնագիրը որ հրատարակուեցաւ Պապին յանձնարարութեամբ, ծանր պատիժներով կ'արգիլէ պապական կոնդակէն դէմ կրօնական նոր գաղափարներու կուսակցութեան հրատարակած պատասխանագիրը ծախել առնել, կարդալ կամ զայն պահել։ Այս արգելքը կը պատկանի բոլոր անոնց որ Վատիկանի իրաւասութեան տակ կը գտնուին։ Այդ պաշտօնագիրը կը բանադրէ նոյն «հակակոնդակ»ին թելադրիչը, խմբագրողը և աշխատակիցները. կ'աւելցնէ նաև թէ այդ բանադրանքը անմիջապէս ի գործ պիտի դրուի, առանց նախապէս զեկուցման, թէպէտ «հակակոնդակ»ին հեղինակները ծանօթ չեն դեռ։

Եթէ այս բանադրանքին ենթարկուող քահանաները, ըսուած է նոյն պաշտօնագրին մէջ, ասկէ ետքը կրօնային պաշտօն կատարեն, և օրինակի համար, պատարագեն, այն ատեն վերջնականապէս պիտի արգիլուի իրենց եկեղեցական ո և է պաշտօն կատարել։ Բանադրուողները ուղղակի Պապին դիմելու են՝ բանադրանքէն ազատելու համար։ Վատիկանի այս պաշտօնագիրը հրատարակուեցաւ ամէն թեմերու մէջ և եպիսկոպոսները պէտք եղած միջոցները ձեռք առին։ Կրօնական նոր վարդապետութեանց դաւանող և այդ հերետիկոսութեանց ծաւալման աշխատող ամէն կրօնաւոր ենթակայ է բանադրանքին։ Քանի որ եկեղեցական իշխանութիւնը հերետիկոսութիւն կը ճանչնայ կրօնական ամէն կարգի նոր վարդապետութիւն, հետեւաբար այդ տեսակ վարդապետութեանց կուսակիցները կաթոլիկ եկեղեցիէն վտարուած կը համարուին։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ, 2 Նոյ. — Նիւ-Եօրքի Սակարանին մէջ փոթորիկը դադրած է և կացութիւնը տակաւ կը հանդարտի։ Ընդհանուր անվստահութիւնը, որ աւանդատու լաւագոյն պանքաներուն իսկ սպառնացաւ, անհետանալու վրայ է։ Փոխառութեանց գինը որ չափազանց բարձրացած էր, իր նախկին գինին իջաւ. արժեթուղթերու գինները գրեթէ հաստատ կէտ մը վրայ են այժմ, և տեղի ունեցած սնանկութիւնները գէթ հիմակուհիմա դէպի վեր չեն։ Մ. Նահանգներէն հասած լուրերուն մէջ կարեւորագոյնը այն է թէ Քուինքըր Պօքըր աւանդի պանքան մօտերս պիտի վերսկսի իր վճարումները։ Դրամական հրապարակին վերջին շփոթութեանց պատճառը աւանդի այդ մեծ պանքային վճարմանց դադարումն էր. հիմա որ հաստատուեցաւ թէ այդ պանքան ամուր է և իր դրամը յափշտակուած չէ ունայն ձեռնարկութեանց, թէ իր ընդունած 62 միլիոն տոլար աւանդին վերջին սանտիմն իսկ պատրաստ է. հետեւաբար կացութիւնը կը փրկուի, վստահութիւնը կը վերադառնայ և նոր աւանդներ կ'ընդունուին։ Մ. Նահանգաց առեւտրական յարաբերութեանց մէջ դրամի սակ չկայ. պատրաստ դրամով և պանքատոմսով տեղի կ'ունենայ ամէն վճարում, նոյն իսկ մէկ քանի տոլարի փոքր գումարներու համար չէք կը տրուի։ Իսկ Եւրոպայի մէջ մեծ պանքաներն են որ դրամ կը հայթայթեն և իրենք կ'որոշեն դրամի սակը։ Ամերիկայի մէջ տոկոսի գինը ամէն օր կը փոխուի, օրուան պէտքին կամ մատուցման համեմատ. պաշտօնական սակ չկայ։ Սակարանական վերջին խուճապին պատճառը տոկոսի սակին տարապայման բարձրացումն էր. մինչեւ 100 %, ինչ որ կը նշանակէր թէ ամէն ոք դրամ դուրս հանել չէր ուզեր. իսկ երբ Րոքֆէլլըր և Մորկան, վեհանձնօրէն 6% տոկոսով գոհացան, այն ատեն կացութիւնը փրկուեցաւ։ Բայց Ամերիկայի վերջին տագնապը շատ սարսեց եւրոպական հրապարակները և գերման, անգլիական եւ ֆրանսական դրամագլուխները միլիոններով վնասուեցան, և այդ պատճառով է որ տոկոսի սակն ալ բարձրացաւ։ Թէպէտ վախցուեցաւ որ ամերիկեան հրապարակը շատ ոսկեդրամ պիտի քաշէր Եւրոպայէ, բայց արդէն ղրկուածը դեռ Նիւ-Եօրք չհասած, Ամերիկայի հրապարակին բարւոքման լուրերը հասան։ Այսուհանդերձ, կացութիւնը վերջնականապէս բարւոքած չի համարուիր։ Լոնտոնի մէջ անհատական պանքաներու տոկոսը Անգլիոյ Պանքային տոկոսէն բարձր է միշտ, և ասիկա կը ցուցնէ թէ Լոնտոնի հրապարակը տոկոսի նոր բարձրացում մըն ալ պիտի ունենայ, քանի որ Ամերիկա մեծ տոկոսով դրամ առնելու պատրաստ է Լոնտոնէ եւ Պերլինէ իր անմիջական պէտքերուն համար։

ՆԻՒ-ԵՕՐՔ, 2 Նոյ. — Ագարակատէրերը գրեթէ բռնադատուած, արմտիքի հրապարակները կ'ողողեն իրենց ապրանքներով. այսօր ալ նոր անկում մը կը ծանուցուի արմտիքի գիներուն վրայ։ Սեղանաւորական շրջանակները կը ստիպեն ագարակատէրները ծախել իրենց ապրանքները, որպէս զի Եւրոպա մեծաքանակ արմտիք ղրկելով ոսկեդրամ բերուի Մ. Նահանգները։ Դիտելի է որ Ամերիկայէ արտածուած արմտիքը, այս տարի 1906 տարուան արտածումէն շատ աւելի է, թէեւ այս տարուան բերքը 20 միլիոն գրիւ նուազ է անցեալ տարուանէն։ 1907 օգոստ. 1էն ի վեր 12½ միլիոն գրիւ ցորեն ղրկուեցաւ Եւրոպա՝ այնինչ անցեալ տարուան ղրկուածէն 800,000 գրիւ աւելի։ Ամերիկա ներածուած ոսկեդրամն ալ շատ աւելի է անցեալ տարուանէն, վասն զի այս տարի ցորենի քանակն աւելի ըլլալէ զատ, գիներն ալ անցեալ տարուանէն աւելի են։ Եթէ այս տարուան արտածուած ցորենի քանակին 800,000 գրիւ առաւելութիւնը և գիներու բարձրութիւնը հաշուի առնուի, ներածուած ոսկեդրամին անցեալ տարուանէն 50 միլիոն ֆրանք աւելի ըլլալը կ'երեւի։ Ասիկա ալ ուրիշ պատճառ մըն է Եւրոպայէ մեծաքանակ ոսկեդրամ Ամերիկա ղրկուելուն։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 4 Նոյեմ. — Հրապարակը տկար է ընդհանուր կերպով։ Նիւ-Եօրքէն առնուած լուրերը միշտ մտահոգութիւն կը պատճառեն։ Ամերիկեան հրապարակներու վրայ բռնազբօսիկ հաշուեյարդարումներ կը կատարուին և գիներու անկումը կը շեշտուի։ Ֆրանսական ռանդին գինը հաստատուն մնաց, բայց միջազգային արժեթուղթերու գիները ինկան։ Վարկի հաստատութեանց բաժնեթուղթերն ալ թեթեւ անկում մը կրեցին։ Կը կարծուի թէ Ֆրանսայի Պանքան պիտի հարկադրուի իր դրամի սակը բարձրացնել՝ ոսկեդրամի արտածումը չափաւորելու համար։ Լոնտոնի վրայ փոխանակագիրը 25.17ի բարձրացաւ։ Ռիօ Թինթօն 1801էն 1748ի իջաւ։ Պալիա Գարաայտըն հանգարտ է՝ 466։ Պղինձի և կապարի գիները անփոփոխ են։ Լոնտոնէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիոյ Պանքան հարիւրին վեցի բարձրացուցած է իր դրամի սակը։ Փակման պահուն գիները շատ ինկած էին։ Լոնտոնէն առնուած լուրերու նայելով անգլիական քօնսոլիտէներուն գիները տկար են։ Ամերիկեան արժեթուղթերը երեք «բուան» կորսնցուցած են։ Հանքային արժեթուղթերու գիները կ'իյնան, վաճառմանց հետեւանքով։

ԼՈՆՏՈՆ. — Անգլիոյ Պանքային Խորհուրդը նկատելով որ երկարատեւ պայմանաժամով մեծաքանակ թուղթեր կը ներկայացուին զեղչուելու համար, որոշեց իր դրամի սակը հարիւրին վեցի բարձրացնել։

ՊԵՐԼԻՆ. — Հրապարակին վրայ ծանրութիւն կը տիրէ։ Գերմանիոյ կայսրութեան Պանքան, իր կացութեանը բերմամբ, կը գուշակուի որ քիչ օրէն նորէն բարձրացնէ իր դրամին սակը։

ՓԱՐԻԶ. — Ֆրանսայի երկրագործական նախարարը սեղան մը տուաւ ի պատիւ գերման, աւստրիական և հունգարական պատուիրակներուն, որոնք Պրիւքսէլի համաժողովին մասնակցելու կ'երթան։

ՊԵՐԼԻՆ. — Ռայխսթագի յառաջիկայ նստաշրջանին մէջ նկատողութեան պիտի առնուի բազմաթիւ պաշտօնատարներու, սպաներու և ենթասպաներու ամսաթոշակները աւելցնելու խնդիրը։ Եթէ կառավարութեան առաջարկութիւնը ընդունուի, ծախքերուն վրայ 60 միլիոն մարքի գումար մը պիտի աւելնայ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Սպանիոյ թագաւորը ու թագուհին, այսօր, Սանտրիկէմի դղեակը ուղեւորեցան, ուր ութ օր պիտի մնան։

ՎԻԵՆՆԱ. — Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը, երէկ, իր ներկայութեան ընդունեց Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պարոն Էրէնթալը և այսօր ալ Աւստրիոյ նախարարապետ Պ. Պէքը։

ՆԱՊՈԼԻ. — Այսօր նաւային զինուորներու զինուորագրութեան միջոցին ծովային պաշտօնատունին սանդուխին մէկ մասը փլաւ. վաթսուն նոր զինուորներ վար իյնալով, տասնըհինգը վիրաւորուեցան։

ՄԱՏՐԻՏ. — Սպանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ալլէնտէ Սալազար յայտարարեց թէ Բարիզի մէջ սա տպաւորութիւնը կրած էր թէ անկեղծ համաձայնութիւն մը գոյացած է Ֆրանսայի ու Սպանիոյ միջեւ։ Լիպերալ կ'ըսէ թէ Պ. Ալլէնտէ Սալազարի տեսակցութիւնները Ֆրանսայի նախագահին ու արտաքին գործոց նախարարին հետ սպանիական քաղաքականութեան փոփոխութիւն մը առաջ բերած են Ալճեզիրասի որոշմանց կիրարկմանը մասին։

ՓԱՐԻԶ. — Օպի և Հէրոյի նահանգներուն մէջ նոր ողողումներ պատահեցան։

ՓԱՐԻԶ. — Ծովակալ Սըր Ռոպէրթ Հարրիս, որ Նանթ կը գտնուի, հացկերոյթի մը պահուն ճառ մը խօսելով վեր առաւ անգլեւ-ֆրանսական սիրալիր համաձայնութիւնը։ Ծովակալը ու հետը գտնուողները մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցան։

ՆԻՒ-ԵՕՐՔ. — Ամերիկեան նաւատորմը, Խաղաղականի ամերիկեան ջուրերը գտնուելէ ետքը, Ծայրագոյն Արեւելք պիտի երթայ և յետոյ Նիւ-Եօրք պիտի դառնայ Սուէզի ճամբով։

ՆԻՒ-ԵՕՐՔ. — Այս տեղի սեղանաւորները խնդրեցին Պ. Ռուզվէլթէն Երեսփոխանական Ժողովը մասնաւոր նստաշրջանի մը հրաւիրել՝ սեղանաւորական տագնապին դէմ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու։ Պ. Ռուզվէլթ, նախարարներուն հետ խորհրդակցելէ ետքը, մերժողական պատասխան տուաւ։ Կացութիւնը տագնապալից է։ Սթիլ Թրըսթ որոշեց հրապարակին օգնել 200 միլիոն տոլարով։

ՎԻԵՆՆԱ. — Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը, որ հիւանդ էր, բաւական աղէկացած է։ Շաբաթս վերջերը Սէմէրինկէն Բետերսպուրկ պիտի ուղեւորի։

ՄԱՏՐԻՏ. — Լիպերալ կ'ըսէ թէ Ալ-բենիցօրի մէջ Անգլիոյ թագաւորին, Գերմանիոյ կայսեր և Սպանիոյ թագաւորին տեսակցութիւնը խիստ կարեւոր պիտի ըլլայ։ Այդ տեսակցութեան առարկան պիտի կազմէ համաձայնութիւն մը Ֆրանսայի հետ։

ՀՌՈՄ. — Պապը հրամայեց աշխարհի բոլոր եպիսկոպոսներուն՝ եկեղեցիէն դուրս նկատել կրօնական նոր գաղափարներու տէր քահանաները. նախ այդ մասին հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԼԻՍԷ ԲԵՐԱՅԻ
(Lycée Français de Péra)

Սեղանաւորական և Առեւտրական Դասախօսութիւնք պիտի սկսին Նոյեմբեր 1ին (Ն. Տ.) և պիտի շարունակուին ամէն օր, իրիկուան ժամ 6էն 7 (Ռ. Ե.)։

Դասախօսութիւնք ձրի են և միմիայն արձանագրութեան համար մէկ օսմ. ոսկի կանխավճարի մը պէտք կայ։ 15—14

ՆՈՐԱՁԵՒ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏՆԵՐՈՒ
Մասնաւոր ճիւղը
ՄԱՅԵՐ
Վաճառատան
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Մեծ ընդունելութիւն
կը գտնէ
ԻՐԱԿԱՆ ԱՆՓՈՓՈԽ ԳԻՆ
25—2

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 22/4 Նոյեմբեր

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ. Օ. Ռ.		99 30½
Ամէնէն բարձր գին	»	100 09
Ամէնէն վար գին	»	99 28
Բուլկէի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	159 25
Ամէնէն բարձր գին	»	161 —
Ամէնէն վար գին	»	159 25

ԲԱՑՈՒՄ Հոկտ. 23/5 Նոյեմբեր

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ. Օ. Ռ.		99 28½
» » ժամը 5ին Փ. Կ.	»	99 28
Բուլկէի Երկաթուղի	Ֆր.	159 50
» ժամը 5ին	»	159 37
Փարաֆ Կ. Պոլսոյ	»	428 —
Անատ. երկթ. Պարտթ. Ա. շարք	»	509 —
» » Բ. շարք	»	505 —
» » բաժնեթ.	Օ. Ռ.	15 85
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44 —
Շիրքէթի Խայրիէի Հիմնեակ	»	4 60
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 —
Օսմ. Ծխախոտ		18 10
Թրամուէյի բաժնեթուղթ		8 60
» Հիմնական		3 75
» պարտաթուղթ		472 —
Թրանսվալ	Ֆր.	36 50
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		308 —
Պալիա Քարա Այտըն		462 —
Միթիլէի պանքա	Օ. Ռ.	5 20
Սալոնիկի պանքա		138 —
Բերտաւ առանձնաշնորհեալ		19 50
» սովորական		26 —
Փարաֆ Իզմիրի		592 —
Լաուրիոն	Ֆր.	68 —
Զարթըրտ	»	20 —

ՍՏՈՒԼԱՆՑ

Օսմ. Միացեալ 1 օրուան	Օ. Ռ.	2 —
» » 8 »		5 —
Բուլկէի երկաթուղի	Ֆր.	— —
Փոխ. Հրապարակ Օսմ. Պանքայի 6½ %		

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրուշ	110 32½
Բարիզի » »	Ֆրանք	22 78¾
Վիեննայի » »	Քուրոն	22 01
Պերլինի » »	Մարք	18 75

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Անգլիական ոսկի	Ղր.	109 38
Ֆրանսական »	»	87 06
Բոլ Էմբէրիալ	»	91 10
Մէճիտի տարբերութիւն	»	107 32
Արծաթ մանրուք	»	104 25
Մէթալիք	»	99 20
Ռուպլի թղթադրամ	Օ. Ռ.	8 65

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 4 Նոյ.

Միացեալ Օսմ. պարտք.) բաց.	Ա. Ռ.	91 85
) գոց.	»	91 65
Բուլկէի երկաթուղի	Ֆր.	166 50
Թրանսվալ	»	36 25
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	688 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	421 —
Պալիա Քարա Այտըն	»	466 —
Օսմ. մագազատուն	»	497 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	94 55
Քրէտի Լիոնէ	»	1134 —
Ռուսական 5 %	»	92 27
Իտալական Ռանթ	»	101 60
Սպանիական արտաքին	»	91 07
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 175
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի	»	3½

ԼՈՆՏՈՆ, 4 Նոյ.

Միացեալ Օսմ. պարտք) բաց.	Ա. Ռ.	91 75
) գոց.	»	91 50
Օսմանեան Կայս. Պանքա	»	17 50
Եգիպտական միացեալ	»	— —
Անգլիական քոնսոլիտէ Փ. Կ.	»	82 87
Հելլենական 5 % 1881	»	46 50
Զարթըրտ	»	— —
Պուլկարական փոխառ. 1892	»	101 50
Ռանտ Մայնս Փ. Կ.	»	4 06
Փոխանակագիր Բարիզի վրայ	»	25 43¾
Դրամազեղչ	»	6 —

ՊԵՐԼԻՆ, 4 Նոյ.

Օսմ. միացեալ		93 —
Ռուսական 4 % 1902	Մարք	— —
Բուլկէի երկաթուղի	»	141 20
Փոխ. Լոնտոնի վրայ չէք	»	20 240
Դրամազեղչ	»	5½

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հանր. Պարտքի Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ Նէճէֆ-Քէօֆէի Թրամուէյի անանուն Ընկերութեան իւրաքանչիւրը 2 օսմ. ոսկի արժող 1-12,000 թիւ պարտաթուղթերէն ունեցողներուն թէ նոյն Ընկերութեան կողմէ վճարուած է այդ պարտաթուղթերուն տուրքը։ Հետեւաբար յիշեալ պարտաթուղթերը պէտք է ներկայացնել Ղալաթիա, Օսմ. Կայս. Նամականատան դիմաց գտնուող Դրօշմաթուղթի Դիւանին, ուր առանց ծախքի պիտի դրօշմուին։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն
4/17 հոկտ. 1907 10—6

ՏԻԵԶԱՐԻ ԳԻՆԻՆ ՈՒ ՕՇԱՐԱԿԸ

ԼԱՔԹՕ-ՖՈՍՖԱԴ ՏԸ ՏԻՒԶԱՐ

VIN et SIROP de DUSART

Տիեզարի գինիին ու օշարակին մէջ գտնուած լաքթօ-ֆոսֆադը որ չոն ամենէն ազդեցիկ վերանորոգիչն է։

Ոսկրացնէ տղոց ոսկորները կը պնդէ ու կը զօրացնէ. ուժ կուտայ թոյլ և անչափին տղոց։

Ցզի կիները այս գինին ու օշարակը խմելով չեն յոգնիր ու չեն փսխեր և աւելի կորովի տղայ կը ծնին։

Լաքթօ-ֆոսֆադը ստնտուներուն կաթը կը շատցունէ և տղաքը կը պաշտպանէ ընդգծման հիւանդութեանց։ Իր ազդեցութեամբ, ակռաները շուտ կը բուսնին։ Բարիզ, Վիվիէն փողոց։ A.

Գործակատար՝ Ժ. Պ. Տալէճիօ, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ՀԱՄԱՐ «ՎԻԶԱ»

ԱԶԴ.— Օսմ. Հանր. Պարտքի վարչութիւնը հարկատուներուն դիւրութիւններ ընծայելու համար Դրոշմաթուղթի կանոնագրին գործադրութիւնը և այդ օրինական տրամադրութեանց կիրառման մասին ամէն անստուգութիւն փարատելու նպատակաւ, դրոշմաթուղթի մասին վիզա մը հաստատած է։ Դրոշմաթուղթի վիզան կը կատարուի՝ թուղթին վրայ նշանակելով տեսնուած ըլլալը, ինչ որ 2 ղրուշ դրոշմաթուղթի ենթակայ է՝ վիզայի օրուան թուականով. նաեւ յիշատակութիւն մը պէտք է կատարուի թէ քննուած թուղթերը կանոնաւո՞ր են դրոշմաթուղթի տեսակէտով։ Դրոշմաթուղթի վիզայի կրնան ենթարկուիլ այն ամէն թուղթերը, որոնք դրոշմաթուղթի օրէնքի մասին ո և է թերութիւն չունին։ Հետեւաբար հարկատուները գլխաւորաբար կրնան սա գրութիւնները ներկայացնել, ձեւակերպութիւնները կատարելու համար.— 1. Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած ու չստորագրուած գրութիւնները։ 2. Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած և ստորագրուած ու օրինապէս դրոշմաթուղթ փակցուած ամէն գրութիւն։ 3. Օտար երկիրներէն և դրոշմաթուղթի օրէնքը չգործադրուած այն վայրերէն եկած գրութիւններ, որոնք թէեւ օսմ. դրոշմաթուղթ չեն կրեր՝ բայց Թուրքիոյ մէջ տակաւին չեն սկսած գործածուիլ։ 4. Օտար երկիրներէն և դրոշմաթուղթի օրէնքը չգործադրուած այն վայրերէն եկած գրութիւններ, որոնք օրինական դրոշմաթուղթ կը կրեն։ 5. Դրոշմաթուղթէ զերծ գրութիւններ։— Թիւ 1 և 3 համարներուն մէջ յիշուած գրութիւններուն վիզայի գործողութիւնը կը կատարուի դրոշմաթուղթին գանձուելէն, փակցուելէն ու ջնջուելէն յետոյ։ Թիւ 2, 4 և 5 համարներուն մէջ յիշատակուած գրութիւններուն վրայ վիզայի գործողութիւն կատարուած ըլլալը կը նշանակուի, գրութիւնները քննուելէ յետոյ միայն։ Դրոշմաթուղթը վիզա ընելու գործողութիւնը, 1323 յուլիս 19/1907 օգոստոս 1էն սկսեալ, Օսմ. Թղթատարական ճիւղին դիմաց Վիթալիս խանը գտնուած դրոշմաթուղթի Տնօրէնութեան գրասենեակին մէջ կը կատարուի։ Ցառաջիկային, այս գործողութիւնը պիտի կատարուի նաեւ Թուրքիոյ ուրիշ կարեւոր կեդրոններուն մէջ։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

1/19օգոստոս 1907 30—22

Կ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

1908

ՀԱՄԱՌՕՏԸ, 128 էջ, 38 էջ յաւելուածով և Պոլսոյ Ս. Պատրիարքին և Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին լուսանկարներով զարդարեալ, 1 դահեկան թղթակազմ, 5 դահեկան փառակազմ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿԸ, 320 էջ, Պոլսոյ Ս. Պատրիարքին և Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին, ինչպէս նաեւ տասը ուրիշ լուսանկարներով զարդարեալ, իր մրցանակաւոր խնդիրներովը և օգտակար, պարզ և ամփոփ գիտելիքներովը ամէն անհատի, տան, հասակի և վիճակի անհրաժեշտ ճոխ գանձարանն է։

ԿԵԴՐՈՆ ՎԱՃԱՌՄԱՆ Մաթէոսեան տպարան, Կ. Պոլիս Ամերիկեան խան։ Կը ծախեն նաեւ ի Պոլիս և ի գաւառս միայն առաջնակարգ գրավաճառները։ Թղթակազմը 3 դահեկան, փառակազմը 10 դահեկան։ 20—13

Փութալ գնել դեռ չսպառած։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

1907 սեպտեմբեր 24էն (Հ. Տ.) սկսեալ ցնոր տնօրինութիւն 3

Վոսփորէն Կամուրջ

12 40 Գզկ պչկ սկտ
1 Արն չնկ պէյլ գուզ պչկ
12 45 Սթն միրկ ր.հիս պէպ արնվ գրչ օրթ պչքթ
12 45 Խնմ մէս պքտ Թար ենք
12 45 Պէյք բաշ չուպ գանլ ա.հս գնտ պչկ։
1 45 Գուզկ Սկտ։
1 25 Պէյքոզ ենք սթն միրկ ր.հ ս պէպ անվ գրչ օրթ Պէչկ։
1 40 Ա հիս գնտ պէպ վնք չնկ պէյլ գուզ պչկթ։
1 30 Խնմ մէսպ պէյքտ Թրպ ենք սթն միրկ պչք
2 50 Պէպ արն։
2 Պյք բաշ չպք գանլ ա.հսաք ենք պէչ։
2 45 Գզկ - սկտ։
2 Ր.ա.գվգ Խէն մէս պէօ Թրպ ենք միրկ ր.հս պէպ
2 45 Գնտ արնվ գրչ օրթ պչկթ.
2 45 Ա.հիս. գնտ վնք չէնկ պէյլ գզկ պէչկ
2 45 Թարպ Պէյք։ Բաշ Չպք գնլ ա.հս գնտ պչկ.
3 35 Պէպ անվ գրչ օրթ պչկթ։
3 Խնմ մէս Պյքտ Թրպ ենք սթն միրկ պէպ Պչկ
3 45 Ա. հիսար. գանտ. վնք. չէնկ. պէյլպ. գուզ. պէչկ։
4 20 Միրկ ր.ա.հս պէպ արն գրչ Օրթ պչկթ.
5 5 Գզկ. սկտ։
3 20 Ր ա.գավ Խնիմ մէսրպ պէյքտ Թար Պէյք բաշպ չուպք գնլ ա.հիս գանտ պէյպ
4 30 Խէնմ. մէսր. պյքտ, Թրպ.ենք. սթն. միրկ ր.հիս պէպ պէչկթ։

5 30 Վնք. Չէնկք. պէյլ. Գուզկ. պէչկթ։
5 40 Գնտ Պէպ. արնվ. Գուր Օրթ. պչկ։
6 40 Չնկ Պէյլ օրթ զզկ պչկ։
6 20 Պէյք. բչպ. չպք. գանլ. ա.հիս. գնտ. պէպ։
6 15 Խէնմհլ. մսպ. պէքտ. Թարպ. ենք. սթն. միրկ ր.հիս. պէպ արնվ. գրչ. օրթ. պէչկ։
8 15 Ա.հիսար գանտ Պէպ արնվ գրչ չնկ պէյլ օրթ զզկ պչկ։
8 Խնմ. մէսր.պյքտ. Թրպ. ենք. սթն. միրկ. ր. հիսար պէպ. արնվ. գրչ օրթ. պչկթ.
8 Պէյքոզ բաշ ենք Գնլ միրկ ր.ա.հս գնտ պէպ արն վանիք. չնկ պէյլ օրթ զզկ պչք
8 Ր. ա. գավ. Խնմ. մէսր. պէօյք. Թրպ. պյք. բաշպպ. չ ւպլ. գանլ. ա. հիսար. գանտ. չէնկ. պէյլպ. գուզ. սկտ։
10 22 Գապ սկտ.
10 45 Պէյլ։
10 45 Գանալ պէպ Պէչկ։
10 30 Պէյքոզ բաշ Չպք գանլ ա. հիս գանտ
9 45 Խնմ. մէսպ. պյքտ. Թար. պէյզ. ենք. Սթն միրկ. ր.հիսր պէպ. արն գրչ օրթ պչկ
10 40 Վնք. չնկ պէյլ
11 10 Ա հիս գնտ պէպ արնվ օրթ զզկ պչկ
11 50 Արն Օրթ. գուզ։
11 30 Խէնիմ. մէսր.պէօյք Թրպ Խէնք Մրկ. պէպ արվտ. պչկ։
9 0 Պէչկթ. սկտ.

Կամուրջէն Վոսփոր

1 15 Սկտ. Գուզ։
1 30 Պէչկթ. օրթ.արնվ. գրչ. պէպ. ր. հիս. միրկ. սթն. Խէնք. Թար. մէս. Խնմ. ր. ա. գավագ
1 55 Գնտ ա.հիս
2 Արն Պէպ։
2 Պչկ. գուզկ. պէյլ. չէնկ. վնք. գանտ. ա. հիսար գանլ. չուպ. բաշ. պէյզ. Թար։ ապ.ռ մէս, Խնմ.։
2 10 Ար . գնտ.
2 20 Պէչկ սկտ գուզկ։
2 55 Պէչկ արն պէպ
3 Գնտլ. ա.հիս.
3 15 Պէչկ. գուզ. օրթ. պէյլ. չէնկ ա ր.հիս. միրկ.
4 05 Պէչկթ. օրթ գուզկ արնվ պէպ ր.հ ս միկ սթն ենք Թար պէյք մէս Խնմ
4 1 Գապթ. Պէչկթ. գուզկ. օրթ. պէյլ. չէնկ. արնվ. պէպք գանտ. ա. ր. հիս. միրկ. գանլ. ենք. բչպ. պէյքոզ։
4 10 Պէչկ գուզ Օրթ չէնկ գրչ. արն վնք։
4 45 Պէչկ արն Պէպ գնտլ
4 50 Սկտ. Գուզկ.
5 Պէչկ. գուզկ պէյլ չէնկ վնք գանտ ա. հիս. գանլ չպք բաշ պէյք Թար պէյքտ մէս Խնմ
6 Պէչկ օրթ գրչ ա նվ պէպ ր.հս միրկ սթն ենք Թար պէյքտ մէս Խնմ ր.ա.գավ։
7 05 Պէպ. գանտ. ա.հիսր. միրկ. գնլ. չուպ. ենք. բաշ. Պէյքոզ։
6 10 Օրթ պէյլ չէնկ։

6 45 Պէչք. գուզկ. օրթ. պէյլ. չէնկ. արն. Պէպ. գնտ. ա .րհիս։
7 45 Պչկթ. օրթ. արն. պէպ. ր. հիս. միրկ ենք պէյքոզ Թրպ. պէօյք. մէս. Խնմ.
8 45 Պչկ. գուզկ պէյլ չէնկ վնիք գնտ ա. հիս։ գանլ չուպ. ենք. բչպ. պէյքոզ.
9 15 Պէչկ. օրթ. գրչ արնվ. պէպ. ր.հիս. միրկ. սթն ենք Թ ր պէօյք. մէս. Խնմ
9 40 Պէչկ. գուզ օրթ պէյլ չնկ արն պէպ գնտ
10 10 Պէչկ զզկ արնվ վնք ա.հս։
10 20 Պէչկ պէպ միրկ ենք Թար պյք մէս Խնմ։
11 20 Գապ էն Պէչկ Սկտ.
10 25 Գապ պէյլ։
10 30 Պէչկ գնտ ա.հս գնլ չպք բչպ պյքոզ մէս ր.ա.գավ։
11 45 Պէչկ օրթ. Գուզ. անվ պէպ. ր հիս միրկ գանլ սթն. —
11 Պէչկ. զզկ պէյլ չէնկ վնք
11 05 Պչկ պէպ միր սթն ենք Թար պքտ մէս Խնմ
11 15 Օրթ պէյլ արն։
11 30 Պէչկթ. գնտ. ա. հս. գնլ. չուպ. բչպ պէյքոզ
11 50 Պէչկթ. սկտ. զզկ։
11 50 Գուզ. պէյլ. չնկ. վան. պէպ. գնտ։
11 55 Պէչկթ. օրթ. գրչ. արնվ. պէպ. ր.հիսար. միր. սթն ենք.
12 Պչկ. միկ. ենք Թար պէօյ. մէս. Խնմ։
12 45 Պէչկ. զզկ. պէյլ. չէնկ արնվ.
12 50 Օրթ. գրչ արնվ. պէպ ր.հիս միկ սթն են ։
12 55 Պչկ. գնտլ. ա.հս. գանլ. չու. բաշ պէք։
1 Պչկ. Խէնք. Թրպ. պէօյք. մէս. Խէնմ.

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԵՐ ՊԱՆՔ-ՖԵՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն քրոն, ամբողջովին վճարուած

Պահեստի գումար 37,300,000 քրոնի չափ։

ԴՆԵԼԻՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ամէնուրեք ըլլալու են։ Երեսուն դրամներ վրայ վճարում չընդունուիր։

Վիեննա Պանք-Ֆերայն տարեկան տոկոսն է 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին տալը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ծրանուրդին ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100– 150	ոսկի գումարի համար
6	»	151– 200	» » »
10	»	201– 500	» » »
15	»	501–1000	» » »
30	»	1001 և անկէ վեր	» »

Վիեննա Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պահանջած դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզուած ատեն վճարելով տոկոսներին պարունակած գումարը։

Վիեննա Պանք-Ֆերայն խնայողական գումարը պարունակող տետրակ մը կը յանձնէ ամբողջական տեսնելով, բայց այդ պարագային նշանակուած խնամակալը (վէքիլ կամ վասի) միայն իրաւունք ունի

գումար քաշելու։ 50—31

Խնայողական Սնտուկին գաս։ Վիեննա Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՒՆ

Ժամանակացոյց կոխմբ.եռու երթեւեկ.

1907 սեպտ. 14 (Ն. Տ.) շաբաթ օրէն սկսեալ

ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՅԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կոխմբ. 622 Ապր. եւ Ճմր. Առաւ.

Կայարան			
Գոնիա		մկն.	12 30
Գաչին խան			1 1
Զումրա			1 45
Արըգ Էօրէն			2 13
Մանդասուն			2 42
Գարաման		ժմն. մկն.	3 13 3 28
Սիտրովա			3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ			4 44
Ալաճա			5 25
Էրէյլի		ժմն. մկն.	5 45 6 0
Պուլկուրլու	իրիկուն	ժմն.	6 20

ԴԱՐՁ Կոխմբ. 621 Ապր. եւ Ճմր. Իրիկուն

Կայարան			
Պուլկուրլու		մկն.	6 35
Էրէյլի		ժմն. մկն.	6 53 8 50
Ալաճա			9 11
Այրանճը-Տէրպէնտ			10
Սիտրովա			10 43
Գարաման		ժմն. մկն.	11 7 11 22
Մանդասուն			11 55
Արըգ Էօրէն			12 24
Զումրա			1 —
Գաչին խան			1 36
Գոնիա	իրիկուն	ժմն.	2 5

50—39

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Սեպտ. 20 բուտճէի Ֆէրմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, Գօօբէրաթիֆ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հաստատութիւններուն.

Պոլիս, Մահմուտիէ, Օսմ. Կայս. Պանքայի ետեւի Ճօմիի հրապարակ.

Պոլիս, Արձանագրութեան գրասենեակ Ընկերութեան, Պաղչէ Գաբու, Թրամուէյի կայարան, Թ. 40, Մաքսատան մօտ։

Պոլիս, Մ. Ի. Սառօֆ, Շէյխ Իւլ Իսլամ խան, Պաղչէ Գաբու Թիւ 10։

Պոլիս, Աղաթ պէյ եւ Ընկ., Վէզնէճիլէր փողոց։

Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլեղլու, Էմին-Էօնիւ, Պաղչէ Գաբու, Իզմիր փողոց։

Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաթօլիաթիս չարշըի հրապարակ։

Գատըգիւղ, Մ. Ա. Ճնդրիս, Մօտա Հատտէսի։

Պէյօղլու-Քաղաք, Մ. Ա. Տէմարքի։

Բերա, Մահմուտիէ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց

Երէնգիւղ, Թէօտօր Եօանիտէս, նաւամատոյց մօտ։

Շիշլի, Մ. Ի. Ռոաք, Պէյօղլու-Քաղաքէ հանաքէսի, Թիւ 187։

Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրէանց, Թիւ 12, Թիւնէլ խան։

Բէշիկթաշ, Բ. Սօմմարիպա։

Մեծ Կղզի, Ռէօսլ էֆ.։

Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ։

Սան Սթեֆանօ, Թէչչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԶԷՆԻԹ

SWISS MADE
ZENITH

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀՌՉԱԿ ՎԱՅԵԼՈՂ

միակ ժամացոյցը իր նրբախնամ յօրինուածքին, իր պարզնկութեան, իր տոկունութեան և իր բարձր ճշգութեան համար, յատկութիւններ՝ որոնք բոլոր Արուեստահանդէսներու մէջ իրաւապէս արժանացուցած են զայն ամենաբարձր վարձատրութեանց, և որոնց համար կարելի է միշտ զայն յանձնարարել և երաշխաւորել։ Իւրեւ կատարելագործութեան վերջին բառը՝ ժամագործական ճարտարարուեստին արդի կոչուածին մէջ, ԶԷՆԻԹ ժամացոյցը լիովին կ'արդարացնէ իրեն ընծայուած անունը։

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻԶ, 1900

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ.—ՆԷՕՇԱՏԷԼԻ ԴԻՏԱՐԱՆԻՆ. 1903

ԱՐՏԱԳՈՅՆ ՄՐՑԱՆԱԿ.—ԱՆԴԱՄ ԺԻՒՐԻԻ, ՄԻԼԱՆ. 1906

ԵւՆ. ԵւՆ. ԵւՆ.

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար — Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ Ընկ.

Մեծ վաճառատուն ժամացոյցներու, շղթաներու և գոհարեղէններու

ԹԻՒ 16 — ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ — ԹԻՒ 16

Օսմանի-Պանք հաստատութեան դիմացը

Ի Բերա, կը գտնուի գոհարավաճառ Տ. Տ. ԵՓՄԷՔՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ քով, Թիւ 400 Մեծ-Փողոց 50—35

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտէսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարթէլլօ	3709	Սաբֆօ	1119
Ալէքթ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Մըքատօ	3557	Տիբէր	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1509	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Աթիլլա	2277	Տրագօ	1713	Հումպէր	595	Մոնթէպէլլօ		Սքէնօ	1208
Պասանօ	1822	Տրինտատօ	504	Իտէօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասօ	1326
Պօրոտինօ	1264	Էլգօ	3464	Իտալօ	5540	Նէլքա	1983	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ճէլուօ	1080	Օտիս	4100	Թոքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էսթոքօ	1841	Քէլսօ	1053	Օթէլլօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբսօ	1887	Ֆիտօ	954	Քոլինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Օւրպինօ	242
Դարքօ	1244	Ֆլամինիա	1826	Քոմօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Դաքօ	1094	Ֆլորենթինօ	349	Լէօ	1053	Բոլօ	510	Վոլօ	1289
Չիքաքօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէանտրօ	2272	Րիալթօ	3329	Վ. Ուիլսըն	2391
Սօսէթօ	1631	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Րիֆալբօ	1553	Եէլլօ	1850
Կոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորէնցօ	3191	Ռոլլօ	1618	Զէնօ	1200
Գոնկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Ռօզէթա	1789	Թորօ	
Գորօ	895	Կրանատօ	1695	Մարէնկօ	1273	Ռօզարիօ	136	Մարջ	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.

Միքաso շոգենաւը, նաւապետ Թորբ։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.

Թոքիօ շոգենաւը, նաւապետ Ֆարն, Նոյ. 10ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՏ

Թիւ 22 24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—33

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.— Որսորդութեան և ձկնորսութեան կանոնագրին 36րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Հանր. Պարտքի Թողեալ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս և շրջականներու համար որսորդութիւն կատարելու ժամանակամիջոցը սահմանուած է յուլիս 19էն (Հ. Տ.) մինչեւ 1907 փետրուարի վերջ (Հ. Տ.)։ Անոնք որ կ'ուզեն որսորդութիւն ընել, պէտք է դիմեն իրենց տեղւոյն Հանր. Պարտքի գործակալութեան, արտօնագիր ստանալու համար։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

10/23 յուլիս 1907 (1323) 12—12

ԳՐԱՏՈՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՄԿԻԵԱՆ

Խորասանճեան խան. — Կ. ՊՈԼԻՍ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պատկ. Այբբենարան 100ը 25 ղր. համը 20
» Ոսկեփնջիկ 100ը 60 » » 1
» Ընտելարան » 2
» Ընթերցարան » 4
Հմա. Կրօնագիտութիւն » 2
» Բարոյագիտութիւն » 2 20
Տաճկախօս մանուկներու համար
Ա. Տարի Գեղեցիկ Վարժութիւն 4
Բ. » » » 5

Սոյն գիրքերուն զեղչն է % 30. աղքատիկ դպրոցներու համար ա՛լ աւելի։

Մեր ընթերցողներուն ջերմապէս կը յանձնարարենք Յովհաննէս Խմկիեան գրատունը։ 10—7

ՎԻՐԱԲՈՅԺ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԵՐ

Նիքոլայիտիս Եղբարք

Պատուոյ ջիշատակութեան արժանացած Բարիզի մէջ՝ Ֆրանսայի ատամնաբոյժերու ժողովին անդամներէն։

Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 413, Բօսթա փողոց Թիւ 1, Շաուլ վաճառատան վրայ՝ առաջին յարկ։

Ձմեռներ.— Դատրէօլ Մէօիւրար, Քոբրիի պատւէզին մօտ։

Բերնի հիւանդութիւնները կը դարմանեն։ Շատ փտած ակռաները ոսկիով, «բլադինով» և «էմայլ»ով կը լեցնեն։ Իրենց մասնաւոր գործիքներով յախճապակիէ ակռայի կտորներ կը շինեն և զայն կը փակցնեն ակռային առողջ մասին, այնքան ճշգութեամբ որ ակռան ամբողջ կ'երեւայ և կտոր ունենալը բնաւ յայտնի չըլլար. այդ կերպով յախճապակիով ալ ակռայ կը լեցնեն։ Ցախճապակին ամէնէն ամուրն է ակռայ լեցնելու համար գործածուած զանազան առարկաներուն. եթէ առջեւի ակռաները լեցուին, բնաւ յայտնի չըլլար թէ լեցուած են։ Առանցմէ զատ ամերիկեան վերջին դրութեամբ կեղծ ակռաներ կը շինեն և առանց քիմքի «Պրիճուորք» տեսակէ ակռաներ կը դնեն։ Վերոգրեալ տեղերը ամէն օր կ'ընդունին իրենց դիմողները։ 50—34

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ

ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Նոյեմբերի երթեւեկութիւններ

Նոյեմբեր

Գշ. 23/5 Պիրէոս, Աղեքսանդրիա, միջօրէէն առաջ ժամը 10ին։ Հաղորդակցութիւն Բօռ-Սայիտ եւ Սուրիոյ նաւահանգիստներու մեկնող շոգենաւին հետ։

Գշ. 23/5 Օտեսա ժամը 4ին։ Հաղորդակցութիւն Ղրիմ-Կովկաս, Ղրիմ-Ազով, Օտեսա-Խերսոն, Օտեսա-Նիքոլայէվ գիծերու շոգենաւներուն հետ։

Դշ. 24/6 Սեվաստոփոլ ժամը 6ին։

Եշ. 25/7 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, Բօռ-Սայիտ, Աղեքսանդրիա, իրիկուան ժամը 4ին։

Շբ. 27/9 Օտեսա, ժամը 12ին։ 50—50

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ.

Ն. ՊԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Նոյ. 5ին, Մինկրէլի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Նոյ. 5ին, Ֆրիժի, Մուտանիա եւ Մարսիլիա։

Նոյ. 6ին, Մինկրէլի, Սեւ Ծով։

Ա կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։

Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէփի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ քարափին վրայ։

15 50—37 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (217)

ԵՓՓԷ ՄԱՆ

Գեղանի Կոմսուհիի մը Արկածները

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԾԵՐՈՒԿ ԱՌԻՒԾԸ

ԺԹ.

ԴԱՐՁ ԴԷՊ Ի ԴՂԵԱԿ

Երկու եղբայրները շատ կը վախնային հիմա, և չէին կրնար պատասխանել այդ հեգնական խօսքերուն։ Մար-ա-լ'Օէն հասած լուրերը արագօրէն իրարու կը յաջորդէին։

Բրուա-Վիթրէ կոմսը երբ իր օրինաւոր աղջիկը ճանչցած էր Ռօզ-Լիզօնը, հէգ Սիւզանի հետ կնքած ամուսնութենէն ծնած։ Հիմա կը մնար օրինաւորապէս ճանչնալ, ինչ որ քանի մը ամսուան գործ էր, դատավարութիւնը բաւական կնճռոտ ըլլալուն համար։ Արդարեւ՝ կոմսը պէտք է ապացուցանէր թէ Լիզօն իր օրինաւոր զաւակն էր։ Հարկ եղաւ վերահաստատել Լիզօնի խորհրդաւոր ծննդեան պատմութիւնը։ Տինօնի մարդը փնտռեցին, որուն քով բնակած էր Լիզ՝ տակաւին չառեւանգուած Տօրնաքի և իր կնոջ կողմէ։ Այդ մարդուն վկայութիւնը լսուեցաւ, որ առենօք չէր կրցած Լիզօնը ճանչնալ՝ անոր մեծնալէն յետոյ, այն օրը ուրնաթալի փորձած էր դէմ առ դէմ բերել իր աղջիկն ու նոյն մարդը, ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար։ Տինանի մէջ հաստատուած այդ անձը հիմա ալ չպիտի կրնար ճանչնալ Ռօզ-Լիզօնը, այնքան տարի անցնելէ յետոյ։ Բայց իր պատմութիւնը համապատասխան եկաւ կոմսին յայտարարութեանց։

Նմանապէս Նաթալիի վկայութիւնը լսուեցաւ, որ կոմսին հրամանին վրայ, Տինան գացած էր՝ Լիզօնի առեւանգման պարագաներուն վրայ քննութիւն կատարելու համար։ Այրիին վկայութիւնը էական նորկատուեցաւ։ Այդ ընտանեկան գաղտնիքին մօտէն տեղեակ ըլլալով՝ բան մը չը ծածկեց Նաթալի։ Ուրեմն Բրուա-Վիթրէ զաւակ մը ունէր։ Ատիկա ընդունուեցաւ սկզբունքով։ Բայց կենդանի՞ էր ան, և եթէ կենդանի էր՝ Ռօզ-Լիզօն չէ՞ր միթէ։ Ցայտնութիւն մը՝ որուն վրայ յոյս չէին դրած՝ արդէն իսկ ձեռք բերուած ստուգութեանց վրայ աւելցաւ։ Տօքթ. Քրիսթիան Ցօնթինեայի յայտարարութիւնն էր ատիկա։ Քրիսթիան երեւան հանեց գտնուող յայտարարութիւնները իր հօր, որ Սիւզանի յառաջացած յղութիւն մը ունենալը ստուգած էր՝ մանկամարդ կնոջ դիմելմեն վրայ։

Տօրնաք ալ պատմեց առեւանգման տեսարանը՝ իր բոլոր մանրամասնութիւններով։ Այսպէս՝ ամէն ինչ կը ճշդուէր. առեւանգումէն յետոյ Տօրնաքի տանը բնակած էր Լիզօն։ Լուիզ ալ նմանօրինակ յայտարարութիւն մը ըրաւ։ Քանի որ կանոնաւոր արձանագրութիւն չկար Լիզօնի մասին, տրուած վկայութիւնները իբր համոզիչ փաստեր պիտի ընդունուէին, որոնց վրայ իր վճիռը պիտի արձակէր դատարանը։ Բայց վերջին պահուն նոր ապացոյց մըն ալ երեւան եկաւ, կարծես ուղելով փարատել դատաւորին մտքին մէջ մնացած տարակոյսները, եթէ երբեք գոյութիւն ունէին։ Այդ ապացոյցը Նաթալի ընծայեց։ Այրին ստած չէր, իր երկու զաւակներուն սպառնալով թէ իր ձեռքին տակ զէնք մը ունէր։

Ու Նաթալի այդ զէնքը կը գործածէր հիմա՝ ընդդէմ իր զաւակներուն։ Այրին Տօրնաքի բնակարանը գնաց՝ կոմսին հետ խօսելու համար։ Երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամն էր որ քոյր և եղբայր իրար կը տեսնէին։ Տան առջեւ հասած գտաւ կոմսը, գարնան արեւուն տակ, ուր իր ծեր սրունքները կը տաքցնէր։ Կոմսը տեսաւ Նաթալիի յառաջանալը փոքր պահարանէն, որ Մար-ա-լ'Օի առջեւ գտնուած խոպան հողերուն մէջ կը տարածուէր։ Ծերունին տեղէն չշարժեցաւ, երբ իր մօտ հասաւ քոյրը։ Նաթալիի երկչոտ բարեւին ցրտօրէն պատասխանեց.

— Բարի՜ լոյս, Նաթալի։

— Եղբա՛յր, ինքզինքս երջանիկ կը զգամ՝ քաջառողջ տեսնելով ձեզ։

— Կ'ենթադրեմ որ ձեր խնդակցութիւնները ինծի յայտնելու համար չէ որ մինչեւ հոս եկած էք։

— Արդարեւ պարտք մը ունիմ ձեզի հանդէպ, և այդ բանը կատարելու համար եկայ...

Կոմսը անարգական նայուածք մը ձգեց քրոջ վրայ։ «Պարտք» բառը այրիին բերնին չէր վայլեր կարծես։ Բայց Նաթալի կարեւորութիւն չընծայեց, և լուռ, երկու նամակ երկարեց կոմսին։

— Ինչ են այդ նամակները։

— Անոնցմէ մէկը Սիւզանի կողմէ իր աղջկան ուղղուած է, Ռօզ-Լիզօնը դղեակ բերուելէ քիչ յետոյ, իսկ միւսը Լիզօնի կողմէ իր մօրը ուղղուած է... Մայր ու աղջիկ այսպէս կը հաղորդակցէին իրարու հետ, իրենց սրտին զեղումները յայտնելու համար, զորս ստիպուած էին զսպել ձեր առջեւ։

Կոմսը անյագօրէն կարդաց այդ նամակները. Նախ Սիւզանինը, որ սա պարունակութիւնը ունէր.

«Կրնամ իմ աղջիկս կոչել քեզ... Ո՜հ, Ռօզ, իմ սիրասուն զաւակս ... Չես կրնար գիտնալ թէ ո՜րքան տառապած եմ քենէ բաժնուած ըլլալուս համար. միթէ կրնա՞ս գուշակել գիշեր և ցերեկ ունեցած յուսահատութիւնս, խորհելով որ ալ եւս չպիտի կրնամ քեզ տեսնել...»

Ծերունիին աչքերը թրջեցան։ Ու իր արցունքները նամակին վրայ իյնալով՝ վերջին տողերը աւրուեցան։ Կոմսը շարունակեց նամակին ընթերցումը.

«Ո՜հ, պաշտելի աղջիկս, վերջապէս կը տիրանամ քեզի, այնքան սպառնական վտանգներէ յետոյ... Հեզահամբոյր, գեղանի ու յանկուցիչ, քու տեսքովդ կը յաջողիս գրաւել այն հօր սիրտը, որ չի ճանչնար քեզ, անմեղ և անբիծ աղջիկ, հակառակ քեզ սիրելուն...»

Կոմսը երազուն երեւոյթ մը առաւ. յետոյ գլուխը վեր առնելով, ըսաւ.

— Ինչպէս կ'ըլլայ որ այս նամակը ձեր քով կը գտնուի։

— Սիւզանէն գողցայ։

Կոմսը բարկութեան շարժում մը ըրաւ։ Բայց զարմանք չզգաց, քանի որ ամէն բան կը յուսար քրոջմէն։

— Հապա սա նամա՞կը։

— Ռօզ-Լիզօնէն գողցայ։

Այդ նամակն ալ կարդաց կոմսը.

«Ա՜հ, մայր իմ... մայր իմ... մայր իմ... Պիտի ուզէի այս էջերը լեցնել այդ միակ բառով, որովհետեւ իր մէջ կը բովանդակէ բոլոր ըսելիքներս... Այն հին օրերէն ի վեր, երբ կուգայիր գիշերով համբուրելու հոսկէ հեռու տեղ մը, Մեօզի ափունքը, ինչպէս չկրցի կռահել թէ իմ մայրս էիր, ի տես այդքան սիրոյ ու փափուկ հոգածութեանց... Ուրիշ կին մը, օտարուհի մը պիտի կրնա՞ր քեզի պէս սիրել զիս...»

Կոմսը երկարօրէն համբուրեց այդ երկու նամակները, ուր իր կնոջ սիրտը, աղջկան սիրտը կը գտնէր։ Ցետոյ յամրօրէն իր անտարբեր նայուածքը սեւեռեց Նաթալիի դողդոջուն դէմքին վրայ։

— Շնորհակալ եմ որ այդ ուրախութիւնը պատճառեցիր ինծի... Եթէ երբեք Սիւզան մեռած չըլլար, պիտի ներէի ձեզի՝ հակառակ իմ և Սիւզանի քաշած տառապանքներուն ձեր երեսէն... Բայց Սիւզանի մահը չեմ ներեր ձեզի... Հիմա կը զղջաք, սակայն ատենը անցած է... Ռուաեօմոնթ դարձէք և իմ հրամաններուս սպասեցէք դուք և ձեր զաւակները։

Նաթալի հեռացաւ, գլխահակ, ընկճուած, բայց ո՛չ զարմացած, որովհետեւ գիտէր թէ կոմսին սիրտը ա՛լ եւս փակուած էր իր առջեւ։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ